

TÜRK-İS

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI

KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI

MAYIS 1985

SAYI: 189

**İşçiler, Bursa'dan
Haykırdı:**

“BU BÖYLE GİTMEZ!,,

İstiklâl
Marşı
Birlikte
söylendi.

«Bu böyle gitmez»

**TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI
YILMAZ VE YÖNETİM KURULU
UYELERİYLE BAĞLI
SENDİKALARIN YÖNETİCİLERİ,
SALONA ÇİÇEK YAĞMURU
ALTINDA GİRDİLER.**

**SALON «EN BÜYÜK TÜRK-İŞ»
SLOGANIYLA İNLERKEN,
HEYECAN SON HADDİNE VARDI.
GÖZYAŞLARINI
TUTAMAYANLAR VARDI.**

**1985 ULUSLARARASI GENÇLİK
YILI NEDENİYLE, YILMAZ'DAN
ÖNCE BİR KIZ, BİR ERKEK İŞÇİ
KONUŞTU.**

TÜRK-İŞ'in Bursa'daki toplantısına binlerce işçi katıldı

«En büyük TÜRK-İŞ» sloganı Atatürk Kapalı Spor Salonunu inletirken, Bursa tarihi günlerinden birini yaşıyordu.

Bazı işverenler 12 Mayıs Pazar günü işçileri fazla mesaiye kalmaları için zorlamış, bazı odakların gayretleri ile işçilerin salona gelmesini önleyebilmenin bütün yolları denenmişti.

TÜRK-İŞ Bölge Temsilciliğinin bastırdığı ve dağıttığı davetiyeyi ele geçirememiş olan işçiler kapıdan geri dönmüşlerdi.

TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların

yöneticileri, yapılan anons ile salona girdiler. Aynı anda tribünlerden binlerce çiçek atıldığı görüldü. İşçiler sendika liderlerini, liderler de işçileri uzun uzun alkışladılar.

Salonda heyecan giderek artıyordu.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı ve Yönetim Kurulu üyelerinin salona girmek üzere olduğu anons edildiğinde, korkunç bir tezahürat başlamış, «En büyük Türk-İş» diye haykıran işçiler, Şevket YILMAZ ile M. Sadık ŞİDE, Kaya ÖZDEMİR ve Orhan BA-

Yılmaz;
«Diğer
illerde de
toplantılar
yapacağız»

LABAN'ı çiçek yağmuruna tutular.

Saygı duruşunun ardından şehir bandosunun çaldığı «İstiklâl Marşı» salonu dolduranlar tarafından coşku ile söylendi.

Programa göre 1985 Uluslararası Gençlik Yılı nedeniyle bir kız, bir erkek genç işçi mikrofonuna geldi.

Leyla Demirci adındaki konuşmacı, genç işçilerin sorunlarına ilgi gösterilmesini istedi ve «Artık isteklerimiz yerine getirilinceye kadar mücadele etmeye kararlıyız» dedi.

Genç erkek işçiler adına konuşan Recep Ar ise, giderek işçi haklarının kısıtlanmak istenmesi karşısında, tek nefes, tek kalp halinde hareket edileceğini söyledi.

Daha sonra TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket YILMAZ büyük bir tezahürat içinde kürsüye geldi ve şu konuşmayı yaptı :

«Bugün Bursa'da çeşitli yurt ve işçi sorunlarını görüşmek üzere toplanmış bulunuyoruz.

TÜRK-İŞ topluluğunun tüm yönetici kadroları ile birlikte buradayız.

Bursa, bir hafta ara ile iki heyecanı birlikte yaşamaktadır.

Geçtiğimiz günlerde Bulgaristan'daki soydaşlarımızın maruz kaldıkları ve soykırımına varan baskıları büyük bir günlük içinde Bursa'da tel'in ettiniz.

Türklüğün onuru içinde, Milliyetçilik duygularının en güzel örneğini verdiniz.

TÜRK-İŞ olarak, Bulgaristan'ın insan haklarına karşı tutumunu uluslararası düzeyde protesto ederken, tüm uluslararası kuruluşları harekete çağırırken, sizler de üzerinize düşen tarihi görevi yerine getirdiniz.

Duyarlılığımızı ülkemizin bütün sorunları karşısında göstermeye devam edeceğiz.

İşçiler ve sendikacılık hareketi bakımından da BURSA'da önemli kararların alındığı tarihi atılımların yapıldığı bir kentimizdir.

Temmuz 1952'de Türk işçilerini TÜRK-İŞ saflarında bir araya getirme kararının alındığı günlerde, yani bundan 33 yıl önce, gene Bursa'da toplanmıştık.

33 yıl önce, TÜRK-İŞ'in ana statüsü, ilke ve hedefleri burada kararlaştırılmıştı.

İşçinin, köylünün, dar ve sabit gelirlinin ekonomik hak ve menfaatlerinin, Batı demokrasilerine has bir sistem içinde, ne şekilde korunup, nasıl geliştirileceği sorusuna güzel Bursa'mızda cevap aramıştık.

Bu çalışma sırasında, 33 yıllık şerefli mazisi içinde, tüm çalışanların başlıca umudu olan, dev bir teşkilat meydana geldi.

Her dönemde çalışmaları dikkatle izlenen, tüm varlığı ile iktisaden güçsüz durumda olan geniş yığınların dertlerine çare arayan, komünizm ve faşizm gibi, insana ve insanî değerlere saygısız akımlara karşı koyan ve çoğulcu, özgürlükçü demokrasiyi savunan, koruyan ve kollayan dev bir teşkilat..

TÜRK-İŞ Bursa'da kuruldu... TÜRK-İŞ'in kurucularını, aramızdan ayrılanları rahmet,

hayatta bulunanları saygı ve şükranla anmayı görev biliyoruz.

1963'ler Türk Sendikacılık hareketi için önem taşır.

Temmuz 1963'de 1952'den itibaren işçi hak ve özgürlükleri alanında sürdürülen mücadelelerin ürünleri alınmıştır. 274 Sayılı Sendikalar Kanunu ile 275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi grev ve Lokavt Kanunu bu tarihte çıkarılmıştı.

TÜRK-İŞ'in o tarihteki Yönetim Kurulu, işçilere temel hak ve özgürlüklerini, Batı demokrasilerindeki emsallerine uygun şekilde tanıyan bu Yasaların çıkarılmasından sonra TÜRK-İŞ'in ilk genel kurulunun yine Bursa'da toplanmasını kararlaştırdı.

Ocak 1964'de, Bursa'da bir arca geldik.

Hür sendikacılık ve grevli toplu sözleşme düzeninin ihtiyaçları, hedefleri, çalışma programı burada, bu güzel kentimizde kararlaştırıldı.

Kanunlar çerçevesinde hak arama mücadelesinin ilk adımı da Bursa'da atıldı.

Türkiye'de 275 Sayılı Yasa hükümleri çerçevesinde ilk grev Bursa'da otobüs işçileri tarafından yapıldı.

Temmuz 1982'de yine Bursa'daydık.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun TÜRK-İŞ'in kuruluşunun 30 uncu yıldönümünü yine Bursa'da sizlerle kutladık.

Bugün, Türk sendikacılığının yeni tavrı içinde sağlıklı bir sonuca ulaşabilmenin kararlılığı ile Bursa'dayız.

Yine tarihi bir atılım öncesinde, sizlerle burada, Bursa'da bir arca gelmeyi, sorunlarımızı tartışmayı, çözüm yollarını birlikte aramayı düşündük.

Her zamanki konukseverliğinizle, her zamanki samimiyetinizle, her zamanki kararlı tutumunuzla bizleri kucakladınız. Başgırınıza bastınız. Güvenimize güven kattınız.

Sağ olun.

«Tarihi bir karar ve atılım ön-

cesinde yine buradayız» dedim. Şimdi, ana hatlarıyla neyi kastettiğimi açıklamaya çalışacağım.

Haziran 1982'de Genel Başkanınız olarak göreve geldiğimimde, Türkiye yaklaşık iki yıl önce «cılızlık» olarak ifade edilebilecek bir noktadan, yeniden huzur ortamına gelme gayreti içindeydi.

12 Eylül öncesinin «kabus» diye vasıflandırılabilir günleri, terör ve şiddet gerilerde kalmış, can ve mal güvenliği sağlanmış. Toplumsal huzur geri gelmişti.

Gündemde; yeni Anayasa, Demokrasiye yeniden geçiş, Anayasa'ya bağlı olarak çıkarılacak çeşitli yasalar, İşçi hak ve özgürlükleri, hür sendikacılığın ve serbest toplu pazarlık düzeninin geleceği vardı.

İşçi hak ve özgürlüklerinin geleceği konusunda ilk farklı görüşler, Danışma Meclisince hazırlanan Anayasa Tasarısının açıklanması ile ortaya çıktı.

Anayasa Komisyonu öylesine bir düzenleme yapmıştır ki, aynen gerçekleşmiş olsaydı, ne sendika, ne işçi hakkı, ne işçi hukuku kalacaktı.

Bu gerçekleri derhal ortaya koyduk.

Aylar süren sistemli çalışmalar, başvurular, her vesile ile haklı işçi isteklerinin ortaya konması, öncelikle, sendikalar olarak, sendikacılık hareketi olarak varlığını koruyabilme, yaşayabilme şansını ve imkanını yarattı.

Şükranla belirtiyorum. Tüm uyarılarımıza rağmen Danışma Meclisinin tutumunun aksine, isteklerimize kulak verildi.

Sendikacılığın sonu olacak düzenlemelere iltifat edilmedi.

Düzeltilmeler yapıldı.

Her görüşümüzün paylaşıldığını ifade etmek istemiyorum.

İsteklerimiz içinde gerçekleşenler oldu. Gerçekleşmeyenler de bulunmaktadır. Ama muhakkak olan bir şey var: Danışma Meclisi'nde 120 oy ile kabul edilen Tasarı aynen ger-

çekleşseydi ne sendika, ne sendikacılık, ne de işçi hakkı ve hukuku kalacaktı.

Anayasa tartışması sonrasında sendikalar ve toplu sözleşme düzeni ile ilgili düzenlemeler gündeme gelmiştir.

Bu konuda, TÜRK-İŞ, hür sendikacılığın ve grevli serbest toplu pazarlık düzeninin kurulabilmesi için gerekli olan tüm ilkeleri ortaya koymuş işlerle savunmuştur.

Yapılacak düzenlemelerde hareket noktasının büyük Atatürk'ün imzası ile üyesi olduğumuz Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın sözleşmeleri ve kararları olması gerektiğini bildirmişizdir.

«Demokrasi, ancak işçi hak ve özgürlüklerinin eksiksiz olarak tanınması» ile kurulabilir ve korunabilir demişizdir.

İşçi hak ve özgürlüklerini düzenleyen uluslararası hukuk kurallarının yurdumuzda da aynen benimsenmesi gerektiğini söylemişizdir.

Bu çalışmada başarı kazanı-

Salon «En büyük Türk-İş» sloganı ile inledi

lan yönler vardır. Başarı sağlanamayan yönler olmuştur ve bugünkü sıkıntılar kısmen bu soruştan kaynaklanmaktadır.

Eylül 1980'den 1984 yılı sonuna kadar yurdumuzda bizlerle, işçilerle doğrudan ilgili bir gelişme de şudur: O tarihlerde ekonomiden doğrudan sorumlu olanlar, geniş ölçüde işverenlerin telkinleri ve itmesi ile işçi hakları aleyhine geniş kap-

samlı ve sistemli bir kampanya başlatmışlar ve bunu olağanüstü şartlardan da yararlanarak sürdürmüşlerdir.

İşçiyi, intikal döneminde toplu sözleşmesiz bırakmamak için yapılan düzenleme, Yüksek Hakem Kurulu'nun kendisine tanınan yetkileri suistimal etmesi sebebiyle işçiler aleyhine sonuçlar vermiştir. Kurulun Hükümet/İşveren çoğunluğu, işçiler, enflasyon karşısında ezilmeye devam etmesine adeta vasıta olmuştur. Bununla da yetinilmemiştir. 1963'den itibaren serbest toplu pazarlık sonucunda toplu sözleşmelerle elde edilen temel haklar ya ortadan kaldırılmıştır, ya da etkisiz hale sokulmuştur.

Sizlere «bu günlerin geçici olduğu, enflasyon canavarı öldüldüğünde şartların yeniden normale avdet edeceği» söylenilmiş, fedakârlık istenilmiştir.

İşçi bu fedakârlığı göstermiştir.

İnanarak, geleceğe umutla bakarak, her devirde olduğu gibi, kendisinden isteneni kat kat vermiştir.

Nitekim Hükümetle Temmuz 1984, Şubat ve Nisan 1985'de düzenlenen zirve toplantılarında, bu işin böyle gidemeyeceğini, sorunların giderek büyüdüğünü, çözüm için ciddi önlemler alınması gerektiğini açık yüreklilikle ortaya koyduk.

Üç defa resmi olarak, içinde yaşadığımız sıkıntıları bugünkü Hükümete anlatmamıza rağmen, sıkıntılarımızdan hiçbirini, ama hiçbirini ele alınmadığı için, ele alınmak istenmediği için buradayız.

Çeşitli şekillerde tepkiler gösterdik.

Toplu Sözleşme müzakerelerine, Hükümetin müdahaleci tutumu nedeniyle bir süre katılmadık.

Yüksek Hakem Kurulundaki işçi üyelerimizi geri çektik.

Bugün Bursa'da yarın bir başka ilimizde olacağız...

Yapılmakta olan haksızlıkları, işçilerin kazanılmış haklarını hedef alan plânları teker teker anlatacağız.

Nedir bugünkü tablo?

Neden şikayetçiyiz?

● İşçiler bugün hem ferdi iş hukukunda, hem toplu iş hukukunda, hem sosyal güvenlikte ağır çıkmazlarla karşı karşıyadır.

● Bitmez tükenmez vaatlere rağmen işçinin alınterinin karşılığı verilmemektedir.

● Mutfak bir enkaz halindedir...

● Ekonomik kararlarda tercihler sürekli olarak, başta işçiler olmak üzere, tüm çalışanlar, dar ve sabit gelirli aleyhine yapılmaktadır.

● Devlet, Anayasa'nın kendisine yüklediği iktisaden güçsüz durumda olanı koruma ve kollama ödevini yapamaz duruma getirilmiştir.

● İşsizlik, her geçen gün büyümektedir. Görünen hiç bir gerçekçi önlem alınmamaktadır.

● Gelir dağılımındaki adaletsizlik korkunç boyutlardadır.

● Çalışanın ne işinde, ne emeklilik döneminde büyük ölçüde teminatı kalmıştır.

● İşverenlerden önemli bir kesim işçi çıkarma yasağının kaldırılmasını fırsat bilmiş, kıyımaya başlamıştır. Kıyımın önde gelen hedefi işçinin sendikalaşmasını önlemektir. İşyerine sendikayı sokmamaktır.

● İşçi sağlığı ve iş güvenliği yürekler acısı durumdadır. İçare, işçinin sağlığının korunması amacıyla getirilen tedbirleri denetlememektedir. İş kazalarına, meslek hastalıklarına seyircidir.

1985 ULUSLARARASI GENÇLİK YILI... TÜRK-İŞ'in BURSA'DA DÜZENLEDİĞİ KAPALI SALON TOPLANTISININ İLK KONUŞMACISI GENÇ BİR KIZ...

GENÇ YAŞTA ÇALIŞMA HAYATINA ATILAN LEYLA DEMİRCİ, BİNLERCE KİŞİYE SESLENİRKEN «ARTIK İSTEKLERİMİZ YERİNE GETİRİLİNCEYE KADAR MÜCADELE ETMEYE KARARLIYIZ» DİYORDU.

DEMİRCİ, KONUŞMASI BOYUNCA SALONDA HEYECAN GIDEREK ARTTI.

● Tarımda çalışan ekmeğimizi üreten milyonlarca işçi her çeşit teminattan yoksun durumda, sömürülmektedir.

● Ferdi iş hukukunda yaşanan bu çıkmazlar, toplu iş hukuku uygulamasında, işçi-işveren ilişkilerinde daha ileri boyutlardadır.

● Siyasal iktidarın eli toplu pazarlığın üstündedir.

● Kamu kesiminde toplu iş sözleşmeleri, Yasada yeri olmıyan, kuruluşu da, işleyişi de hür: sendikacılığa ve serbest toplu pazarlık hakkına temelden aykırı. Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulunun ipoteği altındadır.

«Pazarlıktan elini çek» dediğimizde, «sonuç değişmez, gene! müdürleri çağırır talimat veririz, iş gene aynı kapıya çıkar» demektedirler... Zihniyet budur.

● Bu müdahalenin başarılı olması için diğer şartlar da hazırlanmıştır...

Grev hakkını kağıt üzerinde bırakarak her çeşit düzenlemeye yığılmıştır.

Bir yanda grev yasakları, diğer yanda grev erteleme hakkı, eritelenen grevlerin Yüksek Hakem Kurulu'na gitmesi imkanı...

Bütün bunlar aşılsa bile, işverene grev sırasında ürettiğini işverenden çıkarma, stoklarını eritme imkanı,

Çadırsız, barınaksız, pankartsız bir grev...

Çalışmada kadın işçilerin çokluğu dikkati çekti

Toplantıya Basının ilgisi büyük oldu

RECEP AR, GENÇ BİR İŞÇİ... 1985 TÜRKİYE-
SİNDE İŞÇİLERİN TOPLU SÖZLEŞME VE SENDİ-
KAL HAKLARINDA NELERDEN MAHRUM OLDUK-
LARININ BİLİNCİ İÇİNDE...

«HAKLARIMIZI TEK NEFES HALİNE GELEREK
KORUYACAĞIZ» DERKEN, TÜRK İŞÇİSİNİN KAZA-
NILMIŞ HAKLARININ BUDANMASINA İZİN VERME-
YECEĞİNİ İFADE EDİYORDU.

Hangi tarihte uygulanacağı
belli... Hangi günde başlayacağı
belli....

Türkiye'de grev bu duruma
getirilmiştir.

Və bu durum bir tek gayeye
hizmet etmektedir: İşçiye alın-
terinin karşılığının verilmemesi-
ne, hakkının verilmemesine hiz-
met etmektedir.

Siyasal iktidar grev hakkının
kağıt yüzünde olduğunu bil-
diği içindir ki, enflasyonun yüz-
de 60'ları bulduğu dönemlerde
yüzde 25'lerden, yüzde 20'ler-
den rahatça söz etmektedir. İş-
çinin karşısına «taraf» olarak
çıkılmaktadır.

● Toplu sözleşme düzeninin
içmesi için gerekli olan ve
sistemi oluşturan üç müessese
de işlememektedir.

«Yetkili sendika», yani toplu
sözleşmeyi yapacak sendikanın
tespit yöntemi karmakarışık bir
yapıdadır.

Arabuluculuk adı altında ge-
liştirilen sistem, adı var, yetkisi
yok bir müessese görünümün-
dedir.

Grev hakkı ise, biraz önce
belirttiğim gibi kağıt üzerinde-
dir.

● İşçinin kıdem tazminatına
göz dikilmiştir.

Yarım yüzyıllık hak nasıl or-
tadan kaldırılabilir, bunun plan-
ları yapılmaktadır.

Tabelası, çalışanı olup, si-
gortalısı bulunmayan yüzlerce,
binlerce işyerine göz yumulur-
ken, işverenlerin prim borçları-
nın yüz milyarları aştığı bir dö-
nemde, bunun tahsili için par-
mak kımıldatılmazken, tarımda
sigorta sistemini yerleştirmek i-
çin tek bir adım atılmazken
Kurumun malî müzayaka içine
düştüğü, iflas edeceği söyle-
nerek işçinin sosyal güvenlik
hakkı elinden alınmak, kaza-
nılmış hakları çiğnenmek is-
tenmektedir.

İşçi emeklilik yaşı...

İşçiye öldükten sonra emek-
li maaşı bağlamanın yollarını
araştırıyorlar.

İşçinin en büyük ihtiyaçların-
dan biri başını sokacak bir e-
ve sahip olması... Mesken kre-
disini kesiyorlar...

İşçinin parasıyla yapılan hastaneler var. Devretme hazırlığı içindeler. Özel muayenehane sahiplerine sigorta imkanlarını peşkeş çekmeyi planlıyorlar.

Bu ve bunlar gibi yüzlerce sorun, yüzlerce sıkıntı...

İşçinin, dar ve sabit gelirinin, emekli dul ve yetimin tablosu budur.

Bir de başka bir tablo var...

Devletin imkanlarından en geniş ölçüde yararlanarak servetine servet katanların tablosu...

İhracat adına hayal üretip, bundan milyarlar vuranların tablosu...

Bir yanda vergi yükü altında ezilenler, öte yanda milyarlar kaçırılanlar...

Parası olan iyi, olmayan kötü...

Türkiye'de geleceğe güvenle bakılacaksa bu tablo değişecektir.

Nimet külfet eşitliği sağlanacaktır.

Devlet bir avuç zenginin çıkarlarının yanında değil, iktisaden güçsüz durumda olanın yanında yerini alacaktır.

Demokrasi ancak böyle yaşayabilir.

Bunları her vesileyle söylüyoruz.

Bunları söylediğimiz için, bazı kişi ve kuruluşlar, «TÜRK-İŞ 12 Eylül öncesini getirmek istiyor» gibi çirkin, bayağı suçlamalarla, bazı amaçlar peşinde koşuyorlar.

TÜRK-İŞ, ülkemizin 12 Eylül'e geliş sorumluluğunu taşımayan kuruluşların başında gelmiştir. 12 Eylül sonrası faaliyetini sürdürmesi bundandır.

TÜRK-İŞ'in sicili bellidir.

TÜRK-İŞ, şanlı bayrağımızın dünya durdukça dalgalanması için bir Devlet düşmanlarına daima karşı çıkmıştır.

TÜRK-İŞ, demokrasinin sağlıklı yaşayabilmesi için elinden geleni yapmış, en karanlık gün-

lerde, tehditlere boyun eğmeyecek tüm kişi ve kuruluşları korkutucu gidiş karşısında uyarmıştır.

TÜRK-İŞ, çalışma barışının sürekliliği için her türlü fedakarlığı yapmıştır.

İşyerlerine biz sahip çıktık.

Tezgahlarımızı biz koruduk.

Anayasaya, bayrağa, rejime, irsan haklarına biz sahip çıktık.

Bütün Anayasal kuruluşlar TÜRK-İŞ'in yapısında olabilir, seydi, 12 Eylül ortamına gelinmezdi.

TÜRK-İŞ, sorunların ancak tam bir demokratik ortam içinde çözümlenebileceği inancını taşımaktadır.

TÜRK-İŞ'in, demokrasiyi ve devleti tehlikeye sokabilecek şartlar karşısında nasıl hareket ettiğini, bu iftira sahipleri çok iyi bilmektedir.

Daima söyledim; 50 milyon aynı gemideyiz. Bu gemiyi limana sağlıklı ulaştırmak zorundayız. Gemi batarsa hepimiz boğuluruz.

TÜRK-İŞ'i karalayanlar ancak başka rejimlerin özlemi içinde o'cabilirler ve bunun için de TÜRK-İŞ'i' en büyük engel olarak görebilirler.

Doğruyu söylemeye devam edeceğiz.

Enflasyon hızının 1984 yılında yüzde 25 olacağını söyleyen ve kendilerini ekonomi alçakları sananlara, bu hızın yüzde 43'ün üzerinde olacağını söylediğimizde, hesaptan anlamadığımızı öne sürmüşlerdi.

Sonuç, enflasyon hızı 1984'de yüzde 60'lara tırmandı.

1985 için de yüzde 25'den söz edilmektedir.

Biz yine yanlışlıklarını söylüyoruz.

Daha 1985'in ilk dört ayında, enflasyon hızının yüzde 16'ya çıktığını kendileri de biliyorlar. Ama, geleceğe hayal ettikleri gibi bakıyorlar.

Sağlıklı bir üretim artışı sağlanmadıkça, sırf döviz hesabıyla ihracata hız verildiğinde enflasyonun kontrol altına alınmayacağını ısrarla söylüyoruz.

Doğruyu söylemeye devam edeceğiz.

Ayda bin Dolar olarak fedakarlık edenlere, günde net 1 Dolar alan asgari ücretlinin azerdin anlatmaya devam edeceğiz.

Türk-İş ve bağlı sendikaların yöneticileri saygı duruşunda

Şide, toplantının amacına ulaştığını söyledi

Bir yandan, işçi ücretlerinin nıcliyet içinde büyüdüğünü söyleyen, kamu toplu sözleşmelerinde ücretlerin fazlalığından söz eden, fakat yabancı sermayeyi ülkemize davet söz konusu olduğunda, Türkiye'de işçilik ücretlerinin çok düşük olduğunu kamuoyu önünde ıkar edenlere, mutfağımızın sorunlarını anlatmaya devam edeceğiz.

Demokrasinin, tüm kurallarıyla uygulanması gerektiğini, bunun ilk şartının da hür ve güçlü sendikacılık hareketinin olduğunu tekrar tekrar söyleyeceğiz.

İşçiler aleyhine bozulmuş bulunan şartlar düzeltilmedikçe, bozulan dengeler yeniden kurulmadıkça, ekonomide hedeflenen sonuçlara ulaşamayacağını, demokrasinin ancak işçi hak ve özgürlüklerine saygı göste-

riyen bir ortamda gelişip yerleşebileceğini ve süreklilik kazanacağını her zaman haykıracağız

Hedefe birlikte varacağız.

Bu varış, ekmek, barış, özgür, lük yolunda el ele, omuz omuz birlikte gerçekleştirilecektir.

Sizlere TÜRK-İŞ ve bağlı kuruluşlarımızın yönetim kadroları adına teşekkür ediyorum.

Sizlere sevgiler, saygılar sunuyorum.»

Şevket YILMAZ'ın konuşmasından sonra kürsüye gelen TÜRK-İŞ Genel Sekreteri M. Sadık ŞİDE, toplantının büyük bir heyecan ve olgunluk içinde yapıldığını, bu toplantıyı, diğer illerde yapılacak toplantıların takip edeceğini belirtti.

ŞİDE, 12 Mayıs'ın aynı zamanda Anneler Günü olduğunu

hatırlatarak, «Bu tarihi toplantımız, herşeyimizi borçlu olduğumuz annelerimize sevgi ve saygı dolu gönüllerimizde iki kat değer kazanmaktadır» dedi.

TÜRK-İŞ'in Bursa'daki kapalı salon toplantısı, büyük bir olgunluk içinde tamamlandı.

**«EKMEK
BARIŞ
ÖZGÜRLÜK
YOLUNDA
ELELE,
OMUZ
OMUZA»
KİTABI
ÇIKTI**

Er geç, ama zorla değil!..

TÜRK sendikacılığının zor bir dönemden geçtiği bugün ilgili ve yetkili herkes tarafından bilinmektedir. Şayanı şükran tarafı bu zorlukların aşılabacağı umudu muhafaza edilmektedir. Üzerinde tartışma yapılan hür sendikacılık kavramı olunca, konu daha da ciddileşir ve bir Demokrasi sorunu olarak ortaya çıkar. 12 Eylül 1980'e Türkiye'yi getiren sebeplerde açıkça iddia ediyoruz ki, Türk işçilerinin ve Türk sendikacılarının, özellikle TÜRK-İŞ'e bağlı sendikacıların hiç bir günahı ve sorumluluğu yoktur. 12 Eylül'den önce kendilerini hür sendikacılık hareketinden koparmış, başka ideolojilere maalesef yatkın hale gelmiş, bazı sözde sendikacılar ülkede yaşanan huzursuzluğu daha da arttırma çabasına girmiş olabilirler. Türk işçilerinin ve Türk sendikacılarının çok büyük çoğunluğu bu davranış içinde olanlarla beraber olmamışlar, Allah sevgisini, vatan ve millet sevgisini hiçbir zaman gözardı etmemişler, mazlum ve mütevekkil bir halde çalışmalarını sürdürüp götürmüşlerdir.

Kan ve can pahasına tehditlerle dolu günleri yaşadığımızı hiçbir zaman inkar etmiyoruz. İçimize sindiremediğimiz, kendimize yakıştıramadığımız, mutlak bir gerçek var

ki; bunları yazmanın zamanı gelmiştir ve en azından 12 Eylül'den sonra çok çeşitli vesilelerle tarafımızdan söylenip yazılmıştır. Bu gerçek şudur; Türk işçilerine ve Türk sendikacılarına haksızlık yapılmıştır. Maşeri vicdanı titretecek kadar büyük olan bu haksızlığı kendilerini güç sananlar, kendilerine güç vehmedenler ne yazık ki tuz biber ekmişlerdir. Savunma hakkımızı bile kullanamayacağımız yüce millet kürsüsünde yani Türkiye Büyük Millet Meclisi Kürsüsünde çalışma barışını korumakla görevli bakan tarafından Cumhuriyet tarihinde ilk defa haksız isnat ve ithamlarla karşı karşıya bırakılmıştır. Bu tutumu Sayın Başbakanın önünde şiddetle protesto etmişizdir. Tedirginlik giderek arttıkça, bu tedirginliğin sebepleri araştırılacak yerde maalesef akıl almaz bir hikmetle tedirginlik daha da arttırılmakta, sıkıntılar daha da çoğaltılmakta ve en üzüntü verici tarafı sorunlara çözüm araması gerekenler kendilerini taraf yerine koyarak bir nevi yıpratma, zayıflatma ve sorunlara tam bir vurdum duymazlıkla bakabilme durumuna girmişlerdir.

Tedirginliklerin sebebini kaynağı üzülerek belirtelim ki günümüzde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığıdır. Bu bakanlık kendi iç kargaşasının yanısıra gündeme getirdiği sorunlarla, kıdem tazminatı fonu, erken emekliliği önleme, Sosyal Sigortalar Hastanelerine bir başka statü kazandırma gibi çalışanları ve onların yakınlarını tedirgin edecek konuları getirmekte, yersiz ve gereksiz tartışma zemini hazırlayarak huzursuzluğu yaygınlaştırmaya bilerek ya da bilmeyerek sebep olmaktadır. Hiç şüphesiz bakanlığın kanun hazırlama, çalışma barışı adına bozuk giden işler varsa düzeltme ve düzenleme yetkisi vardır. Bu yetki ve yüce meclisin sevk edilecek tasarılar üzerindeki tasarruf yetkisine kimsenin de birşey diyeceği yoktur. Anlaşılması gereken gerçek bu tasarruflarda kazanılmış hakların ne kadar erozyona uğrayacağı, ıfıratılabileceği konusundaki kuşkulardır. İşçilere kanunlarla veri-

len daha önceki meclislerde oybirliği ile çıkarılan kanunları bile bir seçim yatırımı olarak nitelendirme gafleti şimdiye kadar hiçbir siyasi kuruluşta ve hiçbir bakanlıkta görülmemiştir. Diyalogun kapılarını zamanla aralık bırakan, zamanla kapayan ve zamanla da kerhen imzalanan sözleşmeleri bir iftihar vesilesi olarak açıklayan bu bakanlıktır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ikinci ve en yetkili adamı olan Sayın Müsteşar Hür Demokrasi ile idare edilen hiçbir ülkede görülmeyecek tarzda Kamu koordinasyon Kurulunun da Başkan Vekilidir, ve Toplu İş Sözleşmelerine fiilen müdahale etmekte, çerçeve çizmekte ve böylelikle genel müdürlüklerin insiyatifini yok mesafesine indiren bir kurumun en aktif elemanı görüntüsünü vermektedir. Bu bakanlıkla mı çalışma barışı korunacaktır? Bu anlayışla mı çalışma hayatında huzur sağlanabilecektir? Türk sendikacılarının üzerinde denetimi bir baskı aracı haline dönüştürme istidadı maalesef demokrasiye dönüşümüzle birlikte yeniden başlamıştır. Kısacası grev hakkının kağıt üzerinde bulunduğu kanunlardan kaynaklanan engellerin henüz aşılamadığı bir dönemde ve zor günler içindeyiz. «Sendikacılık çileli meslektir. İdeali olanların işidir» diyen rahmetli Seyfi DEMİRİSOY liderimizi rahmetle anarak çileleri yaşıyoruz. Bu zor günlerden sabırla ve elbette demokratik mücadele ile ve başarı ile gelip geçeceğiz.

Bursa'da yapılan kapalı salon toplantısında Türk işçilerinin gösterdikleri manevi destek ve liderlerine olan bağlılık anlayışı zor günleri atlattırma büyük desteğimiz olmuştur. Bu kapalı salon toplantıları hiç şüphesiz devam edecek, hür sendikacılık gerçekleşinceye kadar mücadelemizi demokrasiye olan inancımızı yitirmeden, sarsmadan sürdüreceğiz. Başarı ergeç bizim olacaktır. Ama devletimizi koruyarak, kanunların çerçevesi içinde hakkımızı yılmadan arıyarak başarıyı ikna metodu ile elde edeceğiz. Zorla değil...

SSK 40. Genel Kurulundan bir görünüş

İŞÇİLER SSK GENEL KURULUNUN SON GÜNÜ SALONU TERKETTİLER

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI KALEMLİ'NİN SSK HASTANELERİNİN YÖNETİMİNİ YENİ BİR KURUMA DEVRETMEK AMACIYLA SÜRDÜRDÜĞÜ ÇALIŞMALAR VE YAPTIĞI AÇIKLAMALAR, İŞÇİ DELEGELERİN SSK GENEL KURULUNA «BİRİKİM» İÇİNDE GELMELERİNE YOL AÇTI.

ŞİDE, «HASTANELER VE SAĞLIK HİZMETLERİ KOMİSYONU»NUN HAZIRLADIĞI RAPOR ÜZERİNDE DE SÖZ ALDI VE HASTANELER ÜZERİNDE OYNANMAK İSTENEN OYUNU KINAYARAK, «BİZİM İÇİN KONGRE BU NOKTADAN İTİBAREN BİTMİŞTİR» DEDİ. ŞİDE'NİN BU SÖZLERİ ÜZERİNE, SALONDAKİ İŞÇİ DELEGELERİ SALONU TERK'ETTİLER.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI KALEMLİ'NİN KONUŞMASI İÇİN, SSK'DA FAZLA MESAİ YAPAN PERSONEL SALONA DOLDURULDU.

ENVER TOÇOĞLU YENİDEN YÖNETİM KURULU İŞÇİ ÜYELİĞİNE SEÇİLDİ.

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI İ. KAYA ERDEM'İN «ENFLASYONUN ALTINDA ÜCRET ZAMMI VERMİYORUZ» SÖZLERİ İŞÇİ DELEGELERİN PROTESTOLARI İLE KARŞILANIRKEN, DAHA İLK GÜNDE SALONU TERK'ETME İSTEĞİNDE BULUNANLAR VARDI.

Sosyal Sigortalar Kurumu 40. Genel Kurulu 16-18 Mayıs tarihlerinde Ankara'da yapıldı.

TBMM Başkanı Necmettin KARADUMAN'ın izlediği ilk gün çalışmaları sırasında kürsüye gelen Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı İ. Kaya ERDEM, işçi ve memurlara enflasyonun altında zam vermemekte kararlı olduklarını söylemesi üzerine işçi delegelerinin protestoları ile karşılandı.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa KALEMLİ, SSK'nın 40 yıl önceki kurum olmadığını, hatta 10 yıl önceki kurdurumdan da çok farklı durumda

olduğunu belirterek, «Yüzdü ekonomiyi kaynak yatan bir kuruluş görünümünde olan SSK, bugün artık kaynağa ihtiyacı olan veya kaynaklarını en verimli şekilde kullanması gereken bir kuruluş haline gelmiştir» dedi.

KALEMLİ, emeklilik yaşının yükseltilmesi konusunda kararlı olduklarını söylediği konuşmasında, sağlık tesislerinin SSK'nın mülkiyetinden çıkması gerektiğini, yönetimin değişeceğini öne sürdü.

ŞİDE'NİN KONUŞMASI

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri M. Sadık ŞİDE, işçi kesimi adına şu konuşmayı yaptı:

«Kurumdan hizmet alanların tek ve yetkili temsilcisi TÜRK-İŞ Konfederasyonu adına konuşmama başlarken muhterem topluluğunuzu saygı ve sevgiyle selâmlıyorum.

Konuları seçerken, Sayın Bakanımızın geçen yıl 39. Genel Kurulu açarken yaptığı konuşmasının bir paragrafını temel görüş olarak aldım; Hatırlanacağı gibi paragraf şuydu: Sayın Bakan,

«— Bu Genel Kurul, Sosyal Sigortalar Kurumunun yalnızca bir yıllık faaliyetlerinin tetkik ve tasvibinden öte, daha geniş mesajların verildiği, TÜRK SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ'nin ve ÇALIŞMA HAYATI'nın, bir adım daha giderek, TÜM SOSYAL ve EKONOMİK konuların müzakere edildiği bir form olagelmıştır.

Bu anlayış içinde, ben de konulara biraz daha makro açıdan bakmak istiyorum.» demiştir.

Bu görüş doğrudur. Aynen katılıyoruz..

Ülkemizin, her yönüyle en büyük Sosyal Güvenlik Kurulu olan SOSYAL SİGORTALAR KURUMU'nun Genel Kurulları da büyüktür. Bu genel kurullarda bugüne kadar ülkenin Genel Sosyal Güvenlik konuları gündeme getirilmiş, eleştiriler yapılmış ve öneriler sunulmuştur.

40. Genel Kurul, bu bakımdan daha da büyük önem taşımaktadır. Kanaatimizce en çok meselenin görüşüleceği bir Kongre olacaktır.

KONULAR ve SORUNLAR :

— Kurum alacağından, gelir fazlası veren hizmet dallarına,

— 323'e ulaşan sağlık tesislerimizin dışına taşırılan muayene ve tedavi faaliyetlerine,

— 1984 yılında duran veya ağırlaşan inşaatlardan, kesilen mesken kredilerine,

— Bir tarafta faaliyeti durdu-

rulup dondurulan Meslek Hastalıkları ve rehabilitasyon Hastanelerinden, belli bir bölgede yan yana açılmaya çalışılan Hidrotermal sağlık tesislerine,

— Yerinde sayan İlaç Fabrikasının kısıntılı faaliyetlerinden, 14 milyar lirayı aşan ilaç giderlerine,

— Yeni açılmakta olan Hemodiyaliz cihazlarından özel dal kliniklerine,

— Gereğince yararlanamadığımız Güneş Enerjisinden, hızla artan yakıt giderlerine,

— Yükseltilmek istenen Emekli yaşından, yarıya düşürülen emekli maaşına,

Ve daha pek çok konuya temas edilerek memnuniyetler belirtilecek, şikayetler anlatılacak ve çözümleri istenecektir.

KURUMUN MALİ DURUMU :

Tüm gayretlere rağmen kurtarılamayan prim alacakları, 1 Nolu Tabloya göre:

Muaccel olan prim borçları :	72.352.425.523,31 TL.
Bunların zam ve faizinden :	11.860.778.596,38 TL.
TOPLAM.....	84.213.204.119,69 TL.
Ayrıca;	
Tahkim ve tecil olan alacaklar :	55.060.364.072,71 TL.
Olmak üzere Genel TOPLAM	139.273.568.192,40 TL.

Kurum prim alacakları yaklaşık olarak 140 milyar'a ulaşmış bulunmaktadır.

Diğer taraftan Aktifimizin % 15,54'ünü teşkil eden TAHVİLLER'in toplam mevcudu 86.893.237.739.— liraya ulaşmıştır. Ancak, geçen yıl 39. Genel Kurul'da da tartışması yapılan 40 milyar liralık TAHVİL, Devlet Yatırım Bankası'na halâ Kuruma teslim edilmemiştir.

Geçen yıl Devlet Yatırım Bankası'na teslim edilmeyen 40.073.092.520.— liralık tahvil için, bu yılki çalışma raporunda pek iç açıcı bilgi görmüyoruz; yine raporun 94 üncü sahifesinde «Henüz teslim edilmeyen 40.073.092.520.— liralık Devlet Yatırım Bankası tahvili, Ban-

Şide, Anayasa'nın tanıdığı «mülkiyet hakkı»na kimsenin dokunamayacağını söyledi

ka yetkililerinden alınan bilgiye göre, basım işleri tamamlanmakta olup, 1985 yılında Kurumumuza teslim edilecektir.» Geçen yıl açıklaması da böyle yapılmış ancak sonuç alınmamıştı.

Yılın üçte birinin geçtiği günlerde basıma verilen bu raporla, konudan bu şekilde bahsedilmesi, tahvillerin bugüne kadarda teslim edilmediği kanısını uyandırmaktadır.

Raporuzun 98 inci sahifesinde : «2974 Sayılı (Bazı Kurum ve Kuruluşların Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun) gereğince 31.12.1983 tarihi itibarıyla Kamu sektöründen olan prim gecikme zammı ve faiz alacağımız 54.969.032.372,37 liralık kısmı tahkime tabi tutul-

40. Genel Kuruldan bir başka görünüş

muş, sözkonusu alacağımıza karşılık % 30 net faizli 3 yılda itfa edilmek üzere ve itfa plânı verildiği tarihten itibaren 18 inci ay sonundan başlamak üzere aylık eşit taksitleri kapsayacak şekilde özel tertip tahviller verilecektir. 1984 yılı için % 40 oranında geçmiş gün faizi tahakkuk ettirilmiş» denilmektedir.

Bu arada 13.12.1980 tarihinde yürürlüğe giren 154 sayılı Kanun gereğince 25 sene müddetle tecil edilen 91.331.700,34 liranın da tecil süresi bu yıl dolmaktadır.

Yukarıda bahsedilen 2974 sayılı Kanun gereğince tahkim edilen 54.969.032.372,37 liranın da bilanço'da «Tahkim ve Tecil Olunan Alacaklılar» arasına atılması, bu meblağında tecil edilen alacak duruma düşmesi endişesini uyandırmaktadır.

Her ne kadar faiz işletilmiş ise de, yasa gereği «itfa plânı verildiği tarihten itibaren 18 inci aydan sonra başlayacağından» verilme geciktikçe, itfa plânı da aynı şekilde gecikmektedir.

Tahvillerin biran önce basılıp Kuruma verilmesi, Devlete olan güvenin sarsılmamasını sağlayacaktır.

Bu çok önemli konuda nasıl bir savunma yapılacağını merak ediyoruz. Hemen söyleyelim ki biz savunma değil, bu ciddi konuda tedbir ve icraat bekliyoruz.

VERİLEN İMKANLAR KULLANILMAMIŞTIR :

İşçilerimizin ve bakmakla mükellef olduklarının yegane güvencesi olan SOSYAL SİGORTALAR KURUMU, her güçlü olmalı, varlığını korumalı giderek daha da büyümeli ve kuvvetlenmelidir.

Bu düşüncelerle hazırlanmış bulunan 26.7.1983 tarih ve 2868 sayılı Kanun :

«e) 1. Kuruluşları, çalışma konuları, organları, görev ve yetkileri ile denetim usulleri yönetmeliklerinde belirtilecek, kendisine bağlı tüzel kişiliği faiz müesseseler kurmak,

2. Ortaklık veya şirketler kurmak veya kurulmuş bulunanların hisse senetlerini veya ortaklık paylarını satın almak, Suretiyle işletir.

(e) fıkrasındaki kuruluş ve iş-tirakler, Bakanlar Kurulu kararı ile yapılır. Bu kuruluş ve iş-tiraklerin personeli özel hukuk hükümlerine tabi olup, bunlar hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanamaz.

MADDE 2. — 4792 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun 24 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

MADDE 24 — a) Kuruma ait taşınır, taşınmaz mallar ile bunlardan elde edilen hak ve gelirleri,

b) Kurumun sigorta üniteleri ile sağlık tesislerinde hizmetin gerektirdiği ve Türkiye'de tem-

ni mümkün olmayan her cins makine, araç, alet ve cihazları ile tekel hakkı başka kurum-icra verilmiş ithal müsaadeleri hariç çeşitli ilâçlar ve hammadde-lerinin ithali, kiralanması,

c) Kurum tarafından açılan ve Kurumun taraf olduğu dava'lar ve icra kovuşturmaları ile ilânları,

d) Bu Kanunun (20/e) maddesi uyarınca Kurumca kurulan müessese veya iş-tirakler-elde edilen her türlü hak ve gelirleri,

İthalde alınan vergi ve resimler dahil her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.»

Hükümleriyle çok önemli im-kânlar getirmiştir.

Bu kanun ile Kuruma alı-nan mal ve hizmetlerin önemi bir kısmını üretmek mümkün olacak, bu sebeple çok yüklü faturaların ödenmesi önlenecekti... Ancak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının öna-yal olması beklenen bu alanda hiçbir faaliyet görülmemektedir.

Diğer taraftan, kiralının günün şartlarına uygun seviyelere çıkarılmasını teminen hazırlanmış çok önemli bir Kanun da gereğince uygulanamamış ve kanun amacına ulaştırılamamıştır.

11.10.1983 tarih ve 2912 sayılı KIRALAR hakkındaki bu kanun;

«T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (BAĞ-KUR), Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Darülaceze Müdürlüğü, Duruşşafaka Cemiyeti ve bağlısı vakıflar, mazbut ve mühlak vakıflar ile Vakıflar Genel Müdürlüğü, Verem Savaş ve Kanserle Savaş dernekleri adına kayıtlı veya bunların kamu kuruluşları veya kamu yararına çalışan derneklerle müşter-

ken sahip bulundukları gayrimenkullere (vasiyet edilenler dahil) ilişkin kira sözleşmeleri bu Kanununun yürürlük tarihinden itibaren altı ay sonra sona erer.

Bu süre içinde yukarıdaki Kurumlar veya bunların kira işlerini yürüten iştiraklerince rayiç veya emsal bedele uygun olarak yeni kira bedeli ve şartlar tesbit edilerek kiracıya tebliğ edilir. Eski kiracının birinci fıkrada belirtilen altı ayı takip eden 30 gün içinde yeni kira bedeli ve şartlar üzerinden kira sözleşmesi yapmaya hakkı vardır.

Teklif edilen yeni bedel ve şartlara kiravılarca itiraz olunamaz. 30 günlük süre içinde bu hakkını kullanmayan ve gayrimenkulü tahliye etmeyen kiracıların tahliyelerini icra mecburluğundan istenir.»

Hükümleriyle, içinde oturanların yararlandığı Kurum binalarının bu ucuz kiralı işgallerinden kurtarılmasını ve bunların yapılaşma amacına uygun gelir getirmesini sağlamasına fırsat ve imkân vermiştir.

1982 yılında SSK. Akarlarından alınan kiralara	1.125.588 886.—
1983 yılında SSK. Akarlarından alınan kiralara	479.238.000.—
1984 yılında SSK. Akarlarından alınan kiralara	305.708.718.—

olmuşsa da bu rakamın asgari 3 milyar lira'ya ulaşması gerekirdi, hesaplar bunu gösteriyordu.

Diğer alanlarda alınabilecek etkili tedbirlerle Kurum;

1) Prim alacaklarının tahsil ve nemalandırılmasından

2) Tahvillerin gereği gibi değerlendirilmesinden,

3) Kaçak çalıştırılanların sigortalı olmasından,

4) İlâç fabrikasının ilaç tıbbi tahlil ve temizlik malzemesi üretimini gereğince artırmasından,

5) SSK. Matbaasının zama-nında devreye sokulmasından,

6) Akaryakıt santrallerinin (depo ve Pompa İstasyonları) en az üç büyük şehirde kurulup işletilmesinden,

7) Hastanelerimizde Güneş Enerjisinden yararlanılmasından,

8) Hizmet ve Rant Tesisleri inşaatlarının zamanında tamamlanıp işletmeye açılmasından,

9) Çok kullanılan mal ve hizmetlerin satın alma yerine üretilmesinden,

10) Kira Kanununun gerekli titizlikle uygulanmasından, Bir yılda yaklaşık 150 milyar lira imkan sağlayabilirdi. Bu bir iddiadır. Merak edilirse mahiyeti hakkında açıklama raporu verilebilir.

KALDIRILAN MESKEN KREDİLERİ :

Yukarıda açıklanan bu imkânlar yokmuş gibi, çeyrek asırdan beri örnek uygulama ile işçilere çok değerli hizmet veren ve bugüne kadar 226816 mesken üretilmesine vesile olan SSK KONUT KREDİLERİ'nin kaldırılması, 40. Genel Kurul da yanlış, hatalı ve talihsiz

bir karar olarak tutanaklara geçecek ve ilk fırsatta bu hatta düzeltilecektir. Buna inanıyoruz.

İşçiyi meskensiz bırakmak, onu hayatı boyunca kiralarda sürdürmek kimseye hayır getirmez.

Bilinmelidir ki yalnızca Toplu Konut Fonu Kredileriyle işçilerimizin konut sahibi yapılması mümkün değildir.

SSK. Konut Kredilerinin kaldırılması, Kuruma birşey sağlamayacaktır. Bu kararı verenler,

«Ahirette İMAN, Dünyada MEKÂN» sözünün derin anlamasını biliyorlar mı?

EMEKLİLİK YAŞI :

Türk İşçileri'nin bütününün tercümanı olarak Emeklilik yaşı konusunda kesin görüş ve tavrımız yazılı ve sözlü basında defaatle yer almış bulunmaktadır.

Emekli olma şartlarında ve emekli olma yaşında herhangi bir değişikliğe TÜRK İŞÇİSİ - NİN rızası yoktur.

Dört milyon üzerinde işsizi

İşçi delegeleri ve bazı milletvekilleri

olan memleketimizde, Emeklilik yaşını değil daha yukarıya götürmek, mümkünse aşağıya çekmek suretiyle gene işsizlere iş imkânı açmak gereklidir.

Nereden bakılırsa bakılsın Emeklilik Yaşını yükseltmek bugünkü ülke şartlarına göre hatalıdır. Riski çok olacak bir uygulamadır. Kurumun malî durumunu gerekçe göstermek, daha yukarıda açıklanan hususlar ve imkanlar sebebiyle yeterli ve inandırıcı sebep değildir.

Kurum hesap sisteminin günümüz şartlarına uydurulması, matematik karşılıklar düzenlenir, kaldırılması ile sıkıntılı tablonun bertaraf edilmesi mümkündür.

Alınacak bunca mali tedbir varken, Emeklilik yaşını yükseltmek, Emekli maaşlarına oynamak ve Mesken Kredilerini kaldırmak gibi sakıncalı konularla uğraşmak ve bunlarda yetmiyormuş gibi Sigorta ve Sigortalının öz malı olan Hastaneleri almaya yönelmek,

Büyük olumsuzlukları ve sıkıntıları davet edecektir.

SSK HASTANELERİ VE SAĞLIK HİZMETLERİ :

Bu sebeplerle 40. Genel Kurulun en önemli bir sorunu da SSK. HASTANELERİ olmuştur.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bir süresir yürüttüğü TÜRK-İŞ'e kapalı çalışmalarından öğrenebildiklerimi şu yöre;

«Tapulu öz malımız, Sosyal Sigortalar Kurumundan alınmakta yahut buna yakın yeni bir statü oluşturulmaktadır.»

Ancak Anayasamızın ;

- a) Mülkiyet hakkı ile ilgili, 35. maddesi,
- b) Devletleştirme ile ilgili, 47. maddesi,
- c) Sosyal Güvenlik Haklarıyla ilgili, 60. maddesi,

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bu tasarrufunu ne derece desteklemektedir?

İşçinin kendi öz malı olan Hastanelerde, hakkı olmayanlarla beraber sıraya sokulması, imkanları paylaşmaya zorlanması ne derecede ADALET ve ne derecede HAKKANİYET prensipleriyle bağdaşacaktır?

Bakanlık iddiasına göre hizmetin iyileştirilmesi ve hizmet standardının yükseltilmesini sağlamak, mülkiyetin devredilmeden yapılması mümkün olacaktır mı?

Asıl amaç Kurum Hastaneleri üzerinde yeni tasarruflar yapmak mıdır?

İddia edildiği gibi, sağlık hizmetlerinin her türlü şikayetten uzak bir iyileştirmeyi sağlamak mıdır?

Bunu anlamak mümkün olmuştur.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın KALEMLİ'nin, Genel Kurulumuza bir gün kala ailel acele yaptığı bir basın toplantısıyla kamuoyu oluşturmayla çalışması da kanaatimizce netice verici olmamıştır.

Enver Toçoğlu yeniden seçildi

Sosyal Sigortalar Kurumu Yönetim Kurulu işçi üyesi **Enver TOÇOĞLU**, Kurum'un 40. Genel Kurulunda TÜRK-İŞ tarafından aday gösterilerek yeniden seçildi.

İşçi delegelerin ittifakla seçtikleri **Enver TOÇOĞLU**, daha sonra yaptığı konuşmada gösterilen güvene teşekkür etti.

Yönetim Kurulu işçi üyeliği için yedek olarak **TES-İŞ Sendikası** Kenya Şube Başkanı **Osman AYDIN** seçildi.

SONUÇ :

SSK. 40. yılında olumlu gelişmeler ve kutlama töreni beklerken; Hastanelerin statülerinde değişiklik yapılmasını, Mesken Kredilerinin kesilmesini, Emekli yaşının yükseltilip, emekli maaşının indirilmesini, Sosyal Güvenlikte sıra bekleyen Tarım İşçilerinin geriye itilmesine, şahit olduk.

Diğer taraftan 40. yılda hizmet verenlere Onur Belgeleri, Hizmet Şiltleri verilmesi beklenirken;

Görevden alınanları, geri hizmete gönderilenleri, bölgeleri dışına tayin edilenleri, görevden alınan yöneticileri beraber çalışmak ve Kuruma hizmet etmekten başka hususu olmayanların yerlerinden alınıp dağıtıldıklarına tanık olduk.

Biz kurumun asıl sahipleri ve kıymetli parçaları olarak 40 yıldan beri buna benzer bazı kötü dönemler yaşadık. Hepsinin üstesinden geldik ve haklarımızı koruduk.

Yine koruyacağımızdan kimsekin kuşkusu olmamalıdır. Sosyal Sigortalar Kurumu Sigortalılarıdır. Öyle kalacaktır.

Sigorta ve Sigortalıya sevgi, samimiyet ve gayretle hizmet edenlere şükranlarımızı sunarlar, Muhterem Heyetinizi temsil ettiğim TÜRK-İŞ adına saygıyla selamlarım.»

SEÇİM:

ŞİDE'nin konuşmasından sonra işveren ve emekliler adına görüşler açıklandı ve komisyon seçimleri tamamlandı.

SSK Yönetim Kurulu işçi üyeliği için Enver TOÇOĞLU yeniden aday gösterilirken, Osman Aydın da yedek üye olarak oylamaya girdi. Toçoğlu, 93 işçi delegesinin tamamının oyunu aldı.

İşveren kesimi Yönetim Kurulu üyeliğine ise Kemal Kadıoğlu aday gösterilerek seçildi.

Sosyal Sigortalar Kurumu 40. Genel Kurul delegelerinin Anıt-Kabir'i ziyareti 16 Mayıs Perşembe günü saat 10'da yapıldı.

Genel Kurula katılan 93 işçi delegesinin tamamının hazır bulunduğu ziyaret sırasında, gözler Hükümet, işveren ve diğer kesimlerin temsilcilerini boş yere aradı.

İKİNCİ GÜN ÇALIŞMALARI :

Raporlar üzerinde görüşmelere geçildi.

TES-İŞ Delegesi Mehmet Özyılmaz, Orhan Erçelik, Sağlık-İŞ Delegesi Savaş Benli, Petrol-İŞ delegesi Cevdet Selvi, Türk HARB-İŞ Delegesi Kenan Durukan, TEKSİF delegesi Necdet İnandıoğlu, TEK GIDA-İŞ delegesi Ahmet Baltacı, Şeker-İŞ delegesi Orhan Gözgeç, Yol-İŞ delegesi Tahsin Sancılı, Türk Metal delegesi Salih KILIÇ görüşlerini açıkladılar.

SSK Genel Müdür Vekili İsmet Atilla, yapılan eleştirileri cevaplandırdı.

ÜÇÜNCÜ GÜN ÇALIŞMALARI :

40'ıncı genel kurulun üçüncü gün çalışmaları Komisyon Raporlarının okunması ve müzakere edilmesi ile başladı.

İlk olarak Mevzuat Komisyonunca hazırlanan rapor ele alındı. Yapılan görüşmelerden sonra oylanan rapor kabul edildi.

«Konut Faaliyetleri ve Kredileri Yeniden Değerlendirme Komisyonu»'nca hazırlanan raporun müzakere ve kabulünden sonra «Hastaneler ve Sağlık Hizmetleri Komisyonu» raporu okundu.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri M. Sadık Şide, rapor üzerinde görüşlerini açıklarken, SSK hastanelerinin yönetiminin başka bir kuruluşa devretme mesajının Komisyon Raporuna alınmasını şiddetle eleştirdi ve «Çok ciddi endişeler taşıdığımızı, zabıtlara geçsin diye tekrar ediyorum. Kaygılarımız büyüktür. Emekli yaşı üzerindeki tasarruftan sonra, mesken kredilerinin kaldırılması, tarım işçisine olan hizmetlerin ötelenmesi, Sosyal Güvenlik Kurulu gibi çok yararlı bir istişari kurulun kapatılması, yok'edilmesinden sonra Hastanelerimize karşı bu davranışı fevkalade hatalı olarak tanımlıyoruz. Ve bizim için kongre bu noktadan itibaren bitmiştir. Allah'a ısmarladık»

Şide'nin konuşmasının bitişiyle birlikte işçi delegeler salonu terk'ettiler.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Kalemli'nin boş salona hitabetmesini önleyebilmek için Kurum yetkilileri seferber oldular ve fazla mesai yapan personel salona dolduruldu.

SSK Genel Kurul çalışmaları üç gün sürdü.

M Emin ÖZTÜRK'ün
Özgeçmişi :

1961 yılında Eskişehir iline bağlı Mihalicık ilçesinde doğdu. İlk ve ortaokulu Mihalicık'ta, Lise öğrenimini ise, Ankara'da 1978 yılında tamamladı.

1979 - 1980 öğretim yılında Bcşbakanlığa bağlı (1982 yılında Gazi Üniversitesine bağlanan) Tapu ve Kadastro Meslek Yüksek Okuluna girerek, 1981 yılında mezun oldu.

1981 - 1982 Öğretim yılında Ege Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Sosyal Politika Bölümüne girdi. Halen Dokuz Eylül Üniversitesinin kurulmasından sonra okulun isim değiştirmesi sebebi ile Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü son sınıf öğrencisi olup bekardır.

Geçtiğimiz Aralık ayında Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğünce, Üniversitenin 27.851 öğrencisini temsil etmek üzere; Arkara'da Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının koordinatılığında yapılacak toplantılarda temsilci olarak seçilmiştir.

8.1.1985 tarihinde Dokuz Eylül Üniversitesince düzenlenen «1985 MİLLETLERARASI GENÇLİK YILI» Açılış töreninde Üniversite Öğrencileri adına «1985 MİLLETLERARASI GENÇLİK YILINDA TÜRK GENÇLİĞİ» adlı bir raporu hazırlamak suretiyle sunmuştur.

1985 Milletlerarası Gençlik Yılında

İş hayatımızda gençler

M. EMİN ÖZTÜRK

Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulu'nun 17 Aralık 1979 günü yapılan 34. oturumunda, 1985 yılı «MİLLETLERARASI GENÇLİK YILI» olarak kabul edilmiştir.

12-24 yaş grubu toplumun gençlik kesimini meydana getirmektedir. Sözlük anlamıyla genç, henüz yetişmemiş olup, daha orta yaşa gelmemiş kimsedir. Gençlik dönemi, tıpta «ergenlik» veya «yetişkinlik» olarak nitelenmektedir. Bu dönem bedeni ve ruhi bakımdan çocukluğun sonu, sorumluluk döneminin başlangıcıdır.

Genç nüfusun oldukça yoğun olduğu ve yüksek nüfus artışı nedeniyle hergün daha da büyüdüğü ülkemizde de gençlerin düşünce, yaşama biçimi, arzu ve istekleriyle, toplumdan ne beklediklerine ciddi bir şekilde eğilir.mesi gerekmektedir. Çünkü toplumun geleceği bugünkü genç nüfus tarafından şekillendirilecektir.

Bu bakımdan gençliği sadece Üniversite gençliği olarak ele almamak gerekir. Çünkü, 1985 yılı, orta öğretimde okuyan herhangi bir işte çalışan, hem okuyup hem çalışan, iş arayan, kursta, cezaevinde, köyde kahvehanede, hastanede ve sokaktaki 12 yaş ile 24 yaş arasındaki bütün insanların yılıdır.

1985 MİLLETLERARASI GENÇLİK YILI, Türk Gençliği için çeşitli ekono-

mik ve toplumsal sorunlarını, çalışma hayatına girerken ve bu hayatın içinde karşılaştıkları güçlükleri, değişik konulardaki beklentilerinin ortaya konulduğu ve problemlerin çözümüne çalışıldığı bir yıl olarak değerlendirilmiştir.

Gençlerin sorunları arasında en can alıcı olanları işsizlik ve eğitim sorunlarıdır.. İşsizliğin var olduğu hemen tüm ülkelerde gençler arasında işsizlik oranı, genel işsizlikten önemli ölçüde yüksektir. Yapılan yatırımlarda ortaya çıkan istihdam imkanları, emek piyasasına yeni giren gençlerin çok az bir bölümünü içine alabilmekte, böylece gençler arasında işsizlik oranı büyük boyutlara varmaktadır. Bunun gençler açısından önemli iki sonucu, amaçsız başıboş gençliğin oluşturulması ve gençlerin işsizliğin zorlanması ile her tür çalışma koşulunu düşük ücret, sigortasız çalışma vs. gibi kabul eder hale gelmeleridir.

Ülkemizde genel ve mesleki eğitim olanaklarının kısıtlı olması ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmamış bulunması gençler açısından önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bunun yanında eğitim veren kurumların özellikle teknik okulların, gençleri teknik bilgi ile ne kadar donattığı ve çalışma yaşamına ne kadar hazırladığı konusu ayrıca önemlidir.

Gençlerin çalışma hayatında karşılaştıkları diğer sorunları sıralamak gerekirse, bunlar arasında öncelikle gençleri korumaya yönelik yasa hükümlerinin yeterli ölçüde uygulanmamasından doğan sorunlardan bahsetmek gerekir. Bunların başlıcaları sigortasız çalıştırma, fazla mesai yaptırma, ilk ve periyodik muayenelerin yapılmaması gibi uygulamalardır.

Gene gençlerin işe ilk başladıkları zaman yapılması gereken oryantasyon ve işbaşı eğitimlerine yeteri kadar önem verilmemesi, yetişkin işçilerle aralarında farklı muamele yapılması, hotta angarya işler verilmesi gençler açısından üzerinde durulması gereken sorunlardır.

Ülkemizde en gerekli ve aciz durumda, geçim derdinde olan aileler bulunmaktadır. Bunlar anne ve çocuklar veya sadece gençler olarak hayat mücadelesinde yalnız kalmış, uzatılacak yardım elini bekleyen insanlardır. Bunun dışında, çeşitli sebeplerle ailelerinden kaçan, büyük şehirlerin acımasız semtlerinde en güzel çağlarında, en kıymetli duygu ve hassasiyetlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya olan gençlik, kendisine sahip çıkılmasını beklemektedir.

Emeğin, bir diğer ifadeyle alın terinin büyük ölçüde istismar edilmesi halinde genç, sosyal bunalıma girmektedir.

İş ahlakının bulunmadığı, iş emniyeti ve garantisinin tam olarak gerçekleşmediği bir çalışma ortamı, çalışan gençliğin huzursuzluğunun odak noktasını teşkil etmektedir.

Ülkemizde çalışma hayatına atılma hazırlığında olan genç, çocukluk yaşında ve cıvıllıkla işe başlamaktadır. Cıvıllık, önceden tesbit edilmiş standartlara ve yazılı bir anlaşmaya göre, bir kuruluşda ya da müstakil bir ustanın yanında kabul edilmiş bir meslekte yapılan, sistemli, uzun süreli eğitimidir.

Çalışma hayatımızda bu tanıma uygun cıvık, nitelik yönünden çok azdır. Zira tanımda adı geçen niteliklere uy-

gunluğu temin etmek hemen hemen irkânsız gibidir. «Önceleri tesbit edilmiş standartlar» kavramından eğitimci verecek olan ustaların büyük bir bölümü habersiz bulunmaktadır. Ülkemizde mevcut duruma göre, zorunlu öğrenim süresi beş yıl ile sınırlanmıştır. Ekonomik zorluklar içinde büyüyen çocuk ilkokulu bitirdiğinde ki, o arı gençliğe geçme aşamasındadır, henüz genç grubuna dahil olmadan cıvıllık yolu ile çalışma hayatına atılmaktadır. Tamamen ustanın insafını teslim olan çocuk psikolojisi, değişik ve olumsuz bir ortamda gelişmektedir. Şöyleki; Ülkemizde cıvık genellikle ucuzluğu yönünden tercih edilmektedir. İkinci tercih nedeni de ustanın veya kuruluşun kendi işini iyi bilen bir işçi yetiştirme amacıdır. Fakat birinci neden ağır bastığından, usta, verdiği düşük ücret karşılığında cıvıktan azami fayda sağlamak yoluna gitmektedir. Genellikle normal çalışma saatlerini aşan sürelerde çalışmakta, bu da cıvığın; sosyal, kültürel, spor, beslenme, fiziki gelişme ve diğer faaliyetlerini etkilemektedir. Bu şartlarda çalışan genç biraz daha iyi şartlar bulduğunda hemen iş yerini değiştirmekte ve bu da bir meslekte yetişmesini engellemektedir. Burada da daha önce tanımda belirtilen «yazılı bir anlaşma» kavramının önemini ortaya çıkarmaktadır.

İş süresi belirtilmemiş, mesai ücreti ödenmemiş, belirlenmiş standartların altında ücret almış ve işyerinde işgücünden azami fayda sağlanmaya çalışılmış genç için birçok psikolojik ve fiziki problem ortaya çıkmaktadır.

Kaldı ki, iş yerlerinde çalışan işçilerin bile denetiminin tam olarak gerçekleşmemesi çalışan gençliğin denetimini daha da güçleştirmekte, sorun, önem ve ciddiyetini korumaktadır.

Üstelik eğitim boşluğu içerisinde bulunan bu taze dimağlar, iş hayatını argo dili, kaba ve kırıcı ilişkilerin hakim olduğu, değişik terbiye ve ahlak anlayışı ile, başıboşluk içerisinde itilmektedir. İnsan ve özellikle genç olarak topluma katılmanın öncesinde olan gençlik, sadece maddi menfaat ve kazancın tahrik ettiği bir yaşama felsefesi ile sosyal hayat içerisinde girmeye hazırlanmaktadır.

Avrupa'da ve gelişmiş ülkelerin bir çoğunda zorunlu öğrenim süresi 5 yerine 8 yıldır. Bu da çalışan gençlik yaşının alt sınırının seviyesini üç yıl daha yukarı çıkarmaktadır. Doğal olarak da genç çalışmaya başladığında eğitim ve fiziki gelişimini ülkemize nazaran daha fazla tamamlamış durumdadır.

Genellikle genç işsiz denildiğinde, yeteneksizliğinden dolayı bir meslek edinememiş ve geçimsizliği nedeniyle iş bulamamış, boş zaman geçiren haylaz bir insan tipi akla gelmektedir.

İşsiz, çalışma istek ve yeteneğinde olup da mâkul ve uygun bir iş bulamayan kişidir. İşsizlik ise, işgücü düzeyi ile istihdam düzeyi arasındaki farktır.

İşsizliği, kişi ve toplum bakımından ele alıp incelemek gerekir. Toplum bakımından işsizlik, başta işgücü olmak üzere, üretici kaynakların bir bölümünün kullanılamaması, boşa harcanması anlamını taşır. Gerçekten, bir toplum içerisinde kaynağın bir bölümünün üretim dışı kalması, toplum bakımından bir kayıp, bir savurganlıktır.

Kişi bakımından işsizlik ise, çalışma yeteneği ve isteğinde olup da (çalışmaya da hazır durumda olup da) gelir sağlayacak bir işe sahip olamamak durumudur. Bu tanıma tahlil ettiğimizde 4 ögenin varolması gerektiğini görüyoruz;

- 1 — Çalışma yeteneğinde olmak gerekir. Sakat ya da hasta durumda olup da çalışmayanlar işsiz sayılmazlar.
- 2 — Çalışmaya istekli olmak gerekir
- 3 — Çalışmaya hazır olmak gerekir.
- 4 — Yeteneğe uygun ve gelir getirecek bir iş bulamamak gerekir.

OECD'nin belirlemelerine göre batılı ülkelerde 1984 yılı içerisinde yapılar araştırmalar sonucunda yaklaşık 31 milyon genç işsiz bulunmaktadır.

Bunun bir bakıma her 12 kişiden birinin işsiz olduğu anlamına geldiği belirtilen açıklamada, batılı ülkeler arasında işsizlikte şampiyonluğu % 19.5 ile İspanya, ikinciliği % 16.8

GENÇLİK

ile İrlanda ve üçüncülüğü % 16.3 ile Türkiye elinde bulunduruyor.

İşsizliğin en az olduğu ülkeler ise % 0.8 ile İsveç, % 1.8 ile Lüksemburg ve % 2.5 ile Japonya'dır.

Bugün işsizlik, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler için, toplumun mücadele etmesi gereken ekonomik ve toplumsal bir sorun haline gelmiştir.

Hangi yaş, hangi cins için olursa olsun işsizlik istenilmeyen, birey ve toplum açısından ağır sonuçları olan bir sorundur. Yüksek işsizlik oranları hem gelişmiş, hem gelişmekte olan ülkeler için söz konusudur. Ancak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin büyümesiyle birlikte, istihdam düşmekte ve yoksulluk artmaktadır.

Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm piyasa ekonomilerini etkisi altına alan yüksek oranlı işsizliğin en önemli özelliklerinden birisi, hiç şüphesiz, mevcut işgücü üzerindeki dağılım biçimidir. Yüksek işsizlik oranı, mevcut işgücü üzerinde eşit bir şekilde dağılmamakta, gençliğin işsizlik oranı hızlı bir artış göstermektedir.

Tablo 1'den de izlenebileceği gibi genç işsizlerin toplam işsizlere oranı

ciddi bir artış göstermekte, gençliğin işsizlik oranı yetişkinlere göre daha hızlı artmaktadır.

OECD ülkelerinde genç işsizlerin toplam genç işgücü oranı 1976'da 10.4 iken, 1979'da % 11.3'e 1982'de % 12.6'ya yükselmiştir. Genç işsizlerin toplam işsizlere oranı ise 1976'da % 44 iken, 1979'da bu oran % 47'ye çıkmıştır.

Aslında en ciddi kaygıyı uyandıran, istihdam piyasasındaki gerileme temposudur. İşgücü hızla artarken, bu işgücünü emecek yeni iş alanlarının açılmaması bunun en belirgin nedeni olmaktadır.

Dünya ekonomisinde ortaya çıkan değişiklikler ve iş piyasasıyla nüfus gelişimindeki olumsuz eğilim, işsizliği özellikle 25 yaş altındaki gençler bakımından ciddi boyutlara götürmüştür.

Türkiye'de bu olumsuz gelişmelerin dışında kalmamıştır. Ancak Türkiye'deki işsizliğin gerçek boyutlarını ortaya koymak oldukça güçtür. Bu güçlük işsizlerin sayısına ilişkin sağlıklı verilerin bulunmamasından ileri gelmektedir.

Türkiye'nin tek istihdam kuruluşu

olan İş ve İşçi Bulma Kurumu (İİBK) emek piyasası içinde ancak sınırlı bir etkinliğe sahip olduğundan gerçek işsizliğin boyutlarını verecek istatistiklerden yoksundur.

Bunun yanı sıra, işsizlik sigortasının da bulunmaması işsizliğin gerçek boyutlarının kayıtlı işsiz sayısı kullanılarak bulunmasını engellemektedir. Oysa, gelişmiş ekonomilerde işsizlik oranı istihdam ofislerinde kayıtlı işsizlerin toplam sivil işgücüne oranı olarak hesaplanmaktadır.

Türkiye'deki işsizliğin hacmi çeşitli kurumların kaynaklarına göre farklılıklar göstermektedir. En çok kabul gören, Devlet Planlama Teşkilatı'nın işgücü fazlası olarak hesapladığı işsizlik oranlarıdır.

DPT'nin tahmin ve hesaplarına göre 1985 yılında işsiz sayısı 4 milyon 363 bine ve işsizlik oranı % 20'ye ulaşmıştır. Genç işsizlerin toplam işsizlere oranı ise % 58'dir. Genç işsizlerin genç işgücüne oranı ise % 32'dir.

Gençler arasındaki işsizliğin uzun vadede kendilerine getireceği ekonomik ve sosyal güçlüklerin, aynı zamanda tüm toplum için tehlikeli bazı sonuçlara yol açabileceği gerçeği sorunun önemini vurgulamaktadır.

12 - 24 yaş arası genç nüfusun yapısına bakıldığında üzerinde dik - katle durulması gereken bazı noktalar olduğu görülmektedir.

1985 yılında genç nüfusun % 48'i çalışmaktadır. Gençlerin çalışma oranının oldukça yüksek olduğu düşünülmemelidir. Mesleği dışında ya da zorunlu olduğu için maddi ve manevi tatmini olmayan işlerde çalışan gençlerin sayısı hiç de az değildir ve bu gençleri bir anlamda işsiz sayabiliriz.

Genç nüfusun çalışan % 57'lik kesimi dışında, % 19.7'si öğrenci ve yüzde 32'si ise boşa gezer ve işsizdir. Kuşkusuz öğrenme ve gelişme döneminde olan gençlerin sadece % 19.7'sinin öğrenci ve % 32'sinin de işsiz olması üzerinde önemle durulması gereken konulardır. Durum Tablo 2'den izlenebilir.

TABLO: 1 SANAYİLEŞMİŞ ÜLKELERDE İŞSİZLİK ORANI

	(İşsizlerin Toplam İşgücü İçindeki % si)			Genç İşsizler/ Toplam İşsizler (%)		
	1978	1979	1980	1978	1979	1980
Kanada	8.3	7.4	7.5	46.5	47.0	47.1
ABD	5.9	5.7	7.0	49.3	48.7	47.7
Japonya	—	2.1	2.0	21.8	30.5	21.9
Avustralya	6.4	6.1	6.0	53.4	55.9	55.5
Avusturya	2.1	2.0	1.9	36.1	36.4	33.3
Finlandiya	7.4	6.0	4.8	38.5	34.5	—
Fransa	5.2	5.9	6.3	—	—	—
Almanya	3.8	3.3	3.3	28.4	26.2	27.2
İtalya	7.1	7.5	7.4	61.4	60.3	62.3
Norveç	1.8	2.0	1.7	52.9	52.6	51.5
İspanya	8.0	9.3	12.4	59.1	54.2	—
İsveç	2.2	2.1	2.0	40.5	39.7	42.0
İngiltere	5.5	5.1	6.3	44.9	44.4	46.6

Tablo : 2 GENÇ NÜFUSUN YAPISI (1984)

1) 12-24 yaş arası Genel Nüfus	13.700.000
2) 12-24 yaş arası Çalışanlar	6.610.827
3) Ortaokul, Lise, Meslek Lisesi ve Yüksek Öğretim Kurumlarında Okuyanlar	2.701.173
4) Boşta gezer ve işsiz	4.363.000
5) Gençlerin işsizlik oranı (3:1)	% 32
6) Gençlerin istihdam Oranı (2:1)	% 48
7) Okullu Gençler (5:1)	% 19.7

İş aramamanın anlamı, uygun bir iş bulma umudunun yitirilmiş olmasıdır. Sosyal Adalet ve sosyal barışın ilk koşulu çalışma isteğinde ve yeteneğinde olan herkesin makul bir gelir sağlayan bir işe sahip olmasıdır. Ancak bugünün koşullarında bunun gerçekleşmesi imkan dışı ya da çok güç görülmektedir.

Tüm toplumların fikir birliği ettiği konu, işsizliğin sosyal ve ekonomik bir felaket olduğudur. Toplum bakımından işsizlik, üretken kaynakların kullanılmaması, israfı anlamını taşır. İşgücü bir üretim faktörüdür ve bunun bir bölümünün üretim dışı kalması toplum bakımından bir kayıptır, israftır. İşsizliğin kişi bakımından ekonomik anlamı ise, işten doğan geliri kesilmiş olmasıdır. Belki daha da önemlisi, işsizliğin insan yaşamı üzerinde bıraktığı derin sosyal ve moral etkilerdir. Bu etkilerin önemini William Berceidge şu sözleriyle belirtmiştir: «İşsizliğin doğurduğu en büyük fenalık, bedeni değil manevidir. Getirebileceği sefalet değil, doğurduğu kin ve korkudur.»

Bu yüzden işsizlikle ilgilenilmesi ve etkin bir şekilde mücadele edilmesi çağın sosyal devlet anlayışının gereklerindendir.

Genel olarak işsizliği önlemede ülke koşullarına uygun, tutarlı bir istihdam politikasının uygulamaya konması esastır. İstihdamın artırılması birçok ekonomik koşulun gerçekleşmesine bağlı olsa da, işsizlik kısa vadede çözüm bekleyen sorunların en önemlilerindendir.

Yukarıdaki rakamlarda görüldüğü gibi ülkemiz işsizlik açısından Avrupa ülkeleri arasında oldukça üst sıralarda yer almaktadır. Toplum işsizler içinde genç işsizler oldukça büyük bir yer tutmaktadır.

Ülkemizde işsiz gençliğin büyük sorunları bulunmaktadır. Sosyal haklardan yoksunluk ki, en önemlisi o -

lar işsizlik sigortasının olmaması, genci umutsuzluğa itmektedir. Askerliğini yapmamış olan genç erkek işsizler ise daimi bir iş bağlantısı yapamamak durumunda kalmaktadır.

Spor, kültür, eğitim ve sosyal etkinliklerden en az seviyede faydalanan gençliğimiz boş zamanlarını ve enerjisini faydasız ve hatta zararlı meşguliyetlerde harcamakta, kötü alışkanlıklar edinmekte ve toplumu - muz için kanayan ve büyüyen bir yara haline gelmektedir.

Türkiye'de işsizliğin önüne geçmek için yapılması gereken uygulamaları şart olan birtakım faaliyetler zaman kaybedilmeden uygulanmaya konmalı ve devlet teşviki ile gerçekleştirilmelidir. Bu önlemlerden bazıları şunlardır :

1) Mesleki teknik eğitime yönelik yatırımlara hız verilmelidir.

2) Gezici meslek kursları açılmalıdır.

3) Turizm ve deniz taşımacılığına önem verilmeli yeni iş sahaları açılmalıdır.

4) Özel ve kamu kuruluşları, İş ve İşçi Bulma Kurumu dışında işçi ya da memur olarak işe eleman almamalıdır.

5) Özel kuruluşlara meslek kursu açma zorunluluğu getirilmelidir.

6) Kahvehane açma koşulları zorlaştırılmalıdır.

7) Okul dışında kalan gençlerle ilgilenecek devlet kuruluşları açılmalıdır.

8) Tarım alanında çalışan gençler için sosyal güvenlik uygulaması getirilmelidir.

9) Gecekondu semtleri için «Toplum merkezleri» kurulmalı ve bu merkezlerde sağlık, sosyal hizmet, hukuk psikoloji, iş eğitimi gibi alanlarda uzmanlar bulundurulmalıdır.

10) Gençlik vakfı kurulmalıdır. Ancak yukarıda belirtilen öneriler de başlı başına birer sonuç de-

ğildir. Gençliğimizin işsiz kalmasını önlemek temelde bir ekonomik sorundur. Genel olarak ekonominin düzelmesi ve daha iyiye gitmesi ile işsizliğin azalması doğru orantılıdır. Bunun için temelde ekonomik sorunlara çöre bulmak kaçınılmaz olmaktadır.

Gençlerin işsizliğini önlemek üzere de çeşitli yollar denenmektedir. OECD üyesi ülkelerde genç işsizler sorununa karşı çeşitli önlemler uygulanmıştır. Bu önlemlerden ülke koşullarında en etkin ve iyi sonuç verebilecek olanlar seçilip uygulamaya konularak sorunun —en azından kısaca vadeli— çözümüne gidilebilir.

Söz konusu önlemleri kısaca şöyle özetleyebiliriz :

1 — Genç işçilerin, işe alınmaları, işte kalmaları ve belirli bir meslekte yetişmelerini sağlamak üzere, mali destek ve değişik yöntemlerle işverenin özendirilmesi.

2 — İstihdam için eğitimin gerçekleştirilmesi, mevcut eğitim kurluşları veya sanayi içinde mesleki eğitime yönelik programların gerçekleştirilmesi.

3 — Genç işgücünün - özellikle bunalım dönemlerinde işgücü piyasasından kendi işlemleriyle ve geçici olarak çekilmelerini sağlamak üzere, gençlerin başka sahalara özendirilmesi (Bu özendirme genellikle gençlerin eğitiminde daha uzun süre kalmaya veya daha üst eğitim düzeyine devam etmeye özendirilmeleri şeklinde olmaktadır.)

4 — Genç işsizlere ödeme yapılmamasını öngören önlemler...

Bu önlemlerin ne derece uygulanabilir olduğu ve sorunun çözümünde etkilerinin ne olacağı önceden kestirmek oldukça güçtür ve gerçekleştirilmeleri ülkenin ekonomik koşullarıyla, toplum yapısıyla ve hükümet politikalarıyla sıkı bir ilişki içindedir. Bunun yanı sıra, gençlerin, eğitim yerine ne tür olursa olsun bir işte çalışmayı ve para kazanmayı tercih etmeleri halinde çeşitli önlemlerin uygulanması güçleşecektir. Ayrıca, her çözüm yolunun beraberinde bir takım sorunları da getirebileceği unutulmamalıdır.

Sonuç olarak, işsizliğin genel bir çözüme gereksinmesi vardır. Bu genel çözüm de hiç şüphesiz hükü-

metlerin ekonomik politikalarının sorununu çözme yönünde düzenlenmesiyle gerçekleşecektir .

Bilinmelidir ki, işsiz ve boşta kalan gençlik, toplum kesimlerinin (kamu, işverenler ve işçiler) ve kuruluşlarının olduğu kadar, ait oldukları daha büyük toplulukların geleceğine yönelik çok ciddi bir tehdittir. Buna karşı yapılacak şey de, günümüzün gençlerine ,iş hayatına atıldıklarında sağlam bir zemine ayak basabilmeleri için, iş edinebilmelerini kolaylaştıracak ve ilerdeki yıllarda ait oldukları toplumlarda aktif ve anlamlı çalışmalar yapabilmelerine yarayacak becerileri ve iş imkânları vermektir.

Başka bir açıdan konuya yaklaşmak gerekirse; ülkemizde köyler hariç 135 bin kahvehane olduğu, her kahvehanede ortalama olarak 10 masa, 50 sandalye olduğu ve günde 300 bardak çay tüketildiği kabul edilmektedir. Bu durumda kahvehanelerimizde 6 milyon 750 bin kişiyi barındırdığı ve günde 1 milyar liralık çay tüketiminin yapılmış olduğu sonucunu çıkarması sorunun ciddiyetini gözler önüne sermektedir.

Çalışan gençlik, işyerlerinde işin yapılması ve yürütümü ile ilgili olarak oluşan tehlikelerden ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan korunmak ve daha iyi çalışma ortamı sağlamak için yapılan motivatif çalışmalara önem verilmesini, diğer bir deyişle her yerde iş güvenliğinin sağlanmasını ve denetiminin yerine getirilmesini arzulamaktadır.

İş hayatındaki gençler, ekonomik şartların getirdiği zorlama nedeniyle ilk buldukları ustanın yanında veya bir kuruluştaki çalışma şartlarına aldirmaksızın çalışmak zorunda kalmakta ve ilk fırsatta daha uygun şartlarda iş aramaya başlamaktadır.

Daha iyi şartlar bulan genç çalışmaya başlasa bile birçok zorluk, kısaca güvensizlik içindedir. Herhangi bir yazılı anlaşmaya güvenmeyen, kı uygulamada çok az görülmektedir. Askerlik sonrası için gelecek endişesi içerisinde bulunmaktadır. Bu ve benzeri nedenler yüzünden büyük başarılarla ulaşamamakta ve kendine belli bir yer edinememektedir.

Çalışan ve işsiz gençliğin problemlerine geçmişi de gözönünde tu-

tularak peşin yargı içine girmeden bakıldığında bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu değerlendirme sonucunda, milletimizin geleceği ve yarının güvencesini teşkil eden gençlik üzerinde haklı endişelerin bulunduğu görülecektir. Bütün bunlar beraberinde Türk Gençliği'nin sorunlarına kalıcı ve köklü tedbirler bulurmasını zorunlu kılmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR :

- (1) **Genç İşçilerin Sorunları**, ÖZCER Sema, YILDIRIM Ayfer, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No: 294, Ankara, 1983,
- (2) **Çalışma Ekonomisi**, ZAIM Prof.

Dr. Sabahaddin, Elektronik Ofset İstanbul, 1981.

- (3) **Bank Of International Settlement 1920**, Would Bank, IMF Yayınları.
- (4) **Türkiye İstatistik Yıllığı**, DİE, 1984 **V. Beş Yıllık Kalkınma Planı**, DPT, 1984
- (5) **Sosyal Ekonomi**, TALAS Prof. Dr. Cahit Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, 1976,
- (6) **Kahveye Devam Edenlerin Sayısı 7 Milyonu Buldu**, Türkiye Kahveciler ve Kiraathaneçiler Federasyonu Başkanı Ali Paşa AKSU, «Hürriyet» Gazetesi, İstanbul, 20.2.1985,

Bursa ve İstanbul'da «Genç Kadın İşçiler» Seminerleri yapıldı

TÜRK-İŞ/AAFLI ortak projesi çerçevesinde uygulanan «Genç İşçilerin Eğitimi» programının iki etabı daha Bursa ve İstanbul'da yapıldı.

14-17 Mayıs tarihleri arasında Bursa'da TES-İŞ Sendikası Şube salonunda 23 kadın işçinin katıldığı seminerde «Genç İşçilerin Sendikalar Sorunları ve Çözüm Yolları», «İstihdam Politikası ve Genç İşçiler», «Genç İşçilerin Sosyal ve Demokratik Hayattaki Yeri», «Sosyal Güvenlik Açısından Genç İşçiler», «Türk İş Hukukunda Genç İşçiler» ve «Genç İşçilerin Sağlık Sorunları ve Aile Planlaması» konularında konferanslar verildi.

21-24 Mayıs 1985 tarihlerinde İstanbul'da uygulanan ikinci seminer ise Demiryol-İş Sendikası Haydarpasa Şubesinde yapıldı.

30 Kursiyer kadın işçinin katıldığı seminerde, Bursa'da uygulanan programın bir benzeri uygulandı.

Bursa ve İstanbul'da yapılan «Genç Kadın İşçilerin Eğitimi» konulu seminerlerde Doç. Dr. Sami Güven, Doç. Dr. İhsan Sezai, Doç. Dr. İsmail Karapınar, Doç. Dr. Murat Demircioğlu, Dr. Gürbüz Turhan, Doç. Dr. Gülten Kutal, Prof. Dr. Meilin Kutal, Prof. Dr. Yakut İrmak, Prof. Dr. Yılmaz Tümerdem tebliğler sundular.

TÜRK-İŞ'in «Nüfus Politikası» bildirisi

GİRİŞ:

TÜRK-İŞ Ana Tüzüğü'nün 2. maddesi, Konfederasyonun amacını ve çalışma şeklini belirlerken, «çalışanların hak ve menfaatlerini korumayı ve geliştirmeyi, bu amacın gerçekleştirilmesini engelleyen yoksulluk, cehalet ve sefaletle mücadele etmeyi» temel ilke saymaktadır.

TÜRK-İŞ, bu ilke uyarınca, mevcut nüfusumuzun tümünün hayat seviyesini yükseltmeyi; yani geleneksel sendikal amaçlar olarak bilinen sendikalaşma hakkını, toplu pazarlık düzenini, grev hakkını tam istihdamı, yaygın sosyal güvenliği, herkesin ev-okul-Hastane-yol vs. gibi kamu hizmetlerinden tam olarak yararlanabilmesini, millî gelir dağılımının emek lehine düzeltilerek sosyal adalet sağlanmasını, işçinin işyerinde ve toplumdaki statüsünün geliştirilmesini, Batı dünyasında görülen hür sendikacılık sisteminin ülkemizde de bütün icaplarıyla işlenmesini, çağdaş anlamda demokrasinin ve kamu özgürlüklerini, en yaygın haliyle hayata geçirilmesini savunmaktadır.

Yukarıda sayılan hedeflere varmak için, yani mevcut nüfusumuzun refahı ve mutluluğu için tavizsiz mücadele vermek, TÜRK-İŞ'in ve bağlı sendikalarının aslî görevidir.

TÜRK-İŞ bu asli görevini yerine getirme gayretlerini sürdürürken, Anayasamızın 41. maddesinin de ışığında iki önemli açıdan nüfus sorununa da eğilmek ihtiyacını hissetmiştir:

1 — Mevcut nüfusun refahı ve mutluluğu için yapılan bütün mücadeleler, son tahlilde şu noktada düğümlenmektedir: Sağlanan sosyal ve parasal imkânlar kaç kişiye paylaştırılmaktadır? Bu imkânların az veya fazla sayıda kişiye bölünmesinin pratik sonuçları nelerdir?

2 — Bugünkü ekonomik ve sosyal sorunlarımızın bir kısmının nüfus baskısının da doğurduğu sonuçlar olduğu gözlemlendiğine göre, ulaşılan

ekonomik ve sosyal gelişmenin her alanda mevcut nüfusa yetmediği dik-kate alınarak bir taraftan bu yönde önlemler alınırken diğer taraftan nüfus beskısının yarattığı sorunları uzun vadede çözmek ve yarınlara nüfus baskısını devretmemek gerekir.

TÜRK-İŞ bu nedenlerle nüfus sorununa ciddi biçimde eğilmiş ve çeşitli ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak, eğitim ve araştırma faaliyetleri ve hizmet projeleri düzenlenmiştir.

İçinde bulunduğumuz sosyo-ekonomik şartların meydana getirdiği sorunların bu dönemde bir ölçüde hızlı nüfus artışıyla bağlantılı görülmesi, konunun TÜRK-İŞ'in gündemine alınması zorunluğunu doğurmuştur. Kuşkusuz ki, sosyal, siyasal ve ekonomik hayatımızda meydana gelebilecek yeni gelişmelere paralel olarak yeni nüfus politikaları da ayrıca gündeme gelebilecektir.

TÜRK-İŞ'in bu çalışmaları ile, hızlı nüfus artışının birçok konuda özellikle son yıllarda ciddi sorunlar yarattığı ve önlem alınmazsa önümüzdeki yıllarda bu sorunların artarak devam edeceği tesbit edilmiştir.

Sosyal ve ekonomik gelişmenin mevcut nüfusun ihtiyaçlarını dahi karşılayamaması geçreği içinde hızlı nüfus artışının da önemli bir unsur olarak toplum üzerinde ciddi bir nüfus baskısı yarattığı görülmektedir.

Bu nüfus baskısı:

— TÜRK-İŞ'in asli amacı olan «çalışanlara yeni haklar ve menfaatler sağlama; yoksulluğun, cehaletin, sefaletin giderilmesi» mücadelesinde önemli engeller çıkarmaktadır.

— İşsizliği artırıcı etki yapmaktadır.

— Milli gelir dağılımında fert başına düşen gelirin giderek küçülmesine yol açmaktadır.

— Toplu pazarlık düzeninin sağlıklı işlenmesine olumsuz etki yaparak, işverenler için hazır ucuz insan gücü deposu yaratmakta ve sendikaların adil ücret ve daha iyi çalışma şartları sağlama mücadelesinde pazarlık güçlerini aşındırmaktadır.

— Beslenme sorununu gündeme getirmektedir.

— Sağlık sorununun ağırlaşmasına yol açmaktadır.

— Konut açığını arttırmaktadır.

— Zaten yetersiz haldeki sosyal güvenlik hizmetlerini daha da etkisizleştirmekte, kazanılmış sosyal güvenlik haklarını tehlikeye sokmaktadır.

— Eğitim hizmetlerini aksatmaktadır.

— Köyden kente göçü hızlandırmakta ve çarpık kentleşmeye yol açmaktadır.

— Çevre kirlenmesinden birey davranışlarının kurlsızlığa kayması-na kadar birçok başka konuda olumsuz etki yapmaktadır.

TÜRK-İŞ, sosyo-ekonomik sorunlarımızı bir tek nüfus meselesine indirgemeyi değil, nüfus meselesini sosyo-ekonomik sorunların bütünü içinde bir unsur olarak görmeyi tercih etmektedir. Bir başka deyişle, nüfus konusu ülkemizin bugünü ve yarını için çok önemli bir sorun olmakla beraber, nüfus baskısının çözülmesiyle ülkemizin sorunları bir sihirli değnek değmiş gibi bir anda çözümlenecek değildir. Ancak, nüfus boyutunu da dikkate almadan, ülkemizin sorunlarını sağlıklı çözümlere kavuşturabilmek de mümkün değildir.

Ülke sorunlarının bütünü içinde nüfus sorunu kendi yerine oturtulurken, bu sorunu da sadece aile plânlaması gibi yalın bir sağlık hizmetinden ibaret görmek de, isabetli değildir. Nüfus konusu geniş bir sosyo-ekonomik çerçevede içinde incelenmeli ve çeşitli başka boyutlarla karşılıklı etkileşim bakımından ele alınmalıdır.

Bu nedenlerle TÜRK-İŞ nüfus konusunu bütün boyutlarıyla inceleyerek, bilimsel açıdan tahlil etmeyi ve çözüm önerileri geliştirip ilgililere sunarak çözüm istemeyi görev bilmekte-dir.

GENEL DURUM

Ülkemizde geçmiş yıllarda hızlı nüfus artışının getirdiği birikim, 1960'lı yıllardan itibaren darboğazlar yaratmaya başlamıştır.

Hızlı nüfus artışının sosyo-ekonomik yapıdaki olumsuz etkileri 1980'li yıllarda yoğunlaşmış: işsizlik, yurtaşların sağlık ve eğitim gibi kamu hizmetlerinden yeterince yararlanamaması çarpık kentleşme gibi sorunlar nüfus baskısıyla da büyük boyutlara varmıştır.

Bu sorunlar uygun nüfus politi-

kalar uygulanmadığı ve yeterli önlemler alınmadığı için hafifletilmeden ilerki yıllara devrolmaktadır.

Dünyada nüfus artışı son 30 yılda görülmemiş ölçüde yüksek olmuştur. Halen 4.6 milyar olan dünya nüfusu, 1975-80 ortalaması itibariyle yüzde 1.75 olan artış hızı ile 2000 yılında 6.1 milyara ulaşacaktır. Dünyada genç nüfusun fazlalığı doğurganlığı da arttırdığı için dünya nüfus artış hızı da giderek artmakta, bu hızı denetim altına almak zorlaşmaktadır.

Dünyadaki bu nüfus artışı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaklaşık % 3 civarındakihızlı nüfus artışlarından kaynaklanmaktadır.

Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye, 1985 için tahmin edilen nüfusu ile dünyanın en kalabalık 19. ülkesidir. Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında nüfus yoğunluğu bakımından 5., Akdeniz ülkeleri arasında nüfus sayısı bakımından İtalya'dan sonra 2. kalabalık ülke durumundadır.

1980 yılında yapılan son nüfus sayımına göre nüfusumuz 44.4 milyona ulaşmıştır. DiE'nin verilerine göre, nüfusumuzun 1985 yılı ortasında 49.3 milyona, 1990 yılında 54.6 milyona yükseleceği tahmin edilmektedir.

Ülkemizde km² ye düşen nüfus yoğunluğu 1927'de 18 kişi iken, 1980 li yıllarda 58 kişiye çıktığı hesaplanmaktadır.

Ülkemizde nüfusun ekonomiyile ilişkisi, özellikle gelişme açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede hızlı nüfus artışının yatırımlar, milli gelirin dağılımı, istihdam ve ücretler gibi alanlardaki olumsuz etkilerinin giderek arttığı gözlenmektedir.

Cumhuriyetin ilk dönemlerindeki şartların getirdiği nüfus arttırıcı politikaların da yansımaları nüfusumuzun artması 1960'lı yıllara kadar esas olarak olumlu etki yapmıştır. Bu dönemlerde, artan nüfusun üretime katılması ve tüketimi uyarması ekonominin itici gücü olarak yararlı olmuş ve ekonominin büyüme hızı artmıştır.

Ancak daha sonraki yıllarda Türkiye ekonomisindeki büyümenin yavaşlamasıyla birlikte nüfus temel ve beşeri ihtiyaçlarının karşılanmasında ve istihdamında güçlükler çekilmeye başlanmıştır.

Zamanla ekonomide ortaya çıkan kronik işsizlik ve enflasyon, mevcut sorunların daha da ağırlaşmasına ve

gicerek çözüm şansının azalmasına yol açmıştır.

MİLLİ GELİR, YATIRIMLAR VE NÜFUS

Ekonomik kalkınmayı gerçekleştirecek tasarruf ve yatırım artışı kişi başına düşen gelir düzeyine bağlıdır. Kişi başına gelir düzeyi ne kadar yüksek olursa, tasarrufların ve üretken yatırımların oranı da ona göre yüksek olacak ve giderek ilerdeki dönemlerde kişi başına gelir de yükselecektir.

Kişi başına gelirin artış hızı, tasarruf ve yatırım artışının nüfus artışından ne ölçüde büyük olduğuna bağlıdır.

Hızlı gelir artışları her yıl ülkede yapılan üretimden belirli bir kısmının tüketilmemesi, yani tasarruf edilerek yatırımlara dönüştürülmesine bağlıdır. Nüfus artışının uyardığı tüketim, gelirden tasarruflara ayrılan payın düşmesine yol açabilmektedir.

Yatırımların finansmanında esas kaynak iç tasarruflar olduğuna göre, bu kaynağın sınırlı olması halinde ekonomik büyüme için gerekli fonların yurt dışından borçlanılarak veya yabancı sermaye olarak sağlanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Gerçekleşen yatırımlar içinde ise, artan nüfusun ihtiyaçları nedeniyle eğitim, sağlık, alt yapı, konut ve benzeri demokratik yatırımlara gittikçe artan oranlarda pay ayrılması zorunluğu, üretken yatırımlara ayrılabilen payı azaltmakta ve milli gelirin artış hızının istenilen düzeyde olmamasına yol açmaktadır.

İSTİHDAM, ÜCRETLER, GELİR DAĞILIMI VE NÜFUS

Hızlı nüfus artışı Türkiye'de istihdam sorununu ağırlaştıran büyük bir baskı oluşturmaktadır.

Ülkemizde istihdam artışları çok sınırlıdır. Buna karşılık hızla büyüyen işgücü arzı, açık ve gizli işsizliği vahim boyutlara ulaştırmıştır. Nitekim, DPT verilerine göre 15 ve yukarı yaştaki çalışan kişi başına bağımlı nüfus 1970 yılında 1.6 iken 1984 yılında 2.1'e yükselmiştir. Diğer bir deyişle hızlı nüfus artışı, her bir çalışanın bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısını arttırmıştır.

DPT verilerine göre 1979 yılında yüzde 14 olan işsizlik oranı 1983 yılında yaklaşık 3.5 milyon işgücü faz-

lasıyla yüzde 18.8'e ulaşmıştır. Buna karşılık, 1979 yılında yaklaşık 2.1 milyon olan sigortalı işgücü sayısı 1983 yılında yüzde 0.8 lik bir artışla ancak 2.3 milyona yükselebilmektedir.

Yeni doğan nüfusun emek piyasasına girişi 15-20 yıllık bir süre almaktadır. Bu süre sonunda emek faktörü diğer üretim faktörlerine göre daha bol hale gelmektedir. Emek arz fazlasının yoğunlaştığı Türkiye ekonomisinde emek karşılığı ücretlerin nisbi arz fazlasından dolayı ilerki yıllarda reel artışlar göstermesi oldukça zor görünmektedir.

Nitekim ülkemizde 1980-1984 döneminde ele geçen ortalama ücretler iki kat artarken, geçinme endekslerinde artışın 4 kat olması sonucunda reel ücretler yarı yarıya azalmıştır.

Birleşmiş Milletlere bağlı UNDO adına gelişmekte olan ülkelerin bazıları için yapılan bir araştırmada gösterilen bazı kaynaklarda, emek gücünde meydana gelen her yüzde 1 lik artışın, ücretlerde yüzde 1 oranında gerilemeye yol açabildiği belirtilmiştir.

DPT 1973 yılı Gelir Dağılımı Araştırmasına göre Türkiye gelirin en dengesiz dağıldığı ülkeler arasındadır. En düşük gelirli yüzde 20 nin toplam gelirden aldığı pay yüzde 3.5 olurken, en yüksek gelirli yüzde 20 nin toplam gelirden aldığı pay yüzde 57 dir. Çeşitli nedenlerle reel ücretin düşmesi muhakkak ki gelir dağılımını da olumsuz yönde etkilemektedir. Buna karşılık, özellikle ücret dışı gelirle çalışanların gelir payları yükselmektedir.

SOSYAL GÜVENLİK VE NÜFUS

1970'li yılların başlarında çalışanlar içinde mevcut sosyal güvenlik kurumlarına bağlı aktif sigortalı sayısının toplam işgücüne oranı yüzde 17 iken 1983 yılında yüzde 29'a çıkmıştır. Diğer bir ifade ile 1983 yılında ülkemizde toplam nüfusun ancak yüzde 47'si geleceğin çeşitli belirsizliklerine karşı sigortalanabilmiştir. Ülkemizde nüfusumuzun yüzde 55'inin yaşadığı kırsal alanda yeterli ve etkin bir sosyal güvenlik sistemi kurulamamıştır. «Tarımda Kendi Hesabına Çalışanlar Kanunu» çıkarılmış olmakla beraber şimdilik sadece iki ilde uygulamaya girmiştir. Ülke genelinde özellikle kırsal alandaki sosyal

güvensizlik nedeniyle aileler sosyal güvencelerini kendi içlerindeki yardımlaşmalarla karşıladıklarından geniş aile zorunluğu çocuk sayısını artırıcı bir etki yapmaktadır.

Özellikle kırsal alanda çocuk bir yandan ailenin gelecekteki gelirini sürdürmede, diğer yandan da hastalık ve yaşlılık gibi durumlar ortaya çıktığında gereken yardımları yapan bir güvence olarak değerlendirilmektedir.

ALT YAPI HİZMETLERİ, KONUT VE NÜFUS :

Hızlı nüfus artışının da etkisiyle, köyden kente göç yoluyla ortaya çıkan hızlı kentleşme, kentlerde yol, su, elektrik, kanalizasyon, ulaşım gibi alt yapı ve sosyal hizmetlere aşırı talep yaratarak çözümü giderek ağırlaşan sorunlara yol açan bir etken olmaktadır.

Bunun yanı sıra, kentlerdeki konut yapımı ihtiyacın gerisinde kalmaktadır. Her yıl yaklaşık 300 bin civarında yeni konut yapılması gerekirken bunun yaklaşık dörtte biri ancak karşılanabilmektedir. Doğal olarak bu durum kiralardan aşırı yükselmesi sonucunu da beraberinde getirmektedir.

EĞİTİM HİZMETLERİ VE NÜFUS :

Eğitim yatırımları insan kaynağına yönelik önemli bir yatırımdır. Eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması, kalitesinin artırılması nüfus artış hızını da bir ölçüde düşürmektedir. Son yıllarda ülkemizde eğitim yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payında azalma izlenmektedir. Birinci plân döneminde % 6.6 olarak gerçekleşen bu oran, 1984 yılında % 2.2'ye düşmüştür.

Ülkemizde yapılan araştırmalara göre, 25-34 yaş gurubunda eğitim görmemiş kadınlarda canlı doğan çocuk sayısı 4.48 iken, eğitim görmüşlerde 3.49'a inmektedir. Çiftlerin eğitim durumu birlikte değerlendirildiğinde, ikisi de eğitim görmemiş çiftlerde canlı doğan çocuk sayısı 5.3 tür. Bu sayı çiftlerin ikisinin de eğitilmiş olması halinde 2.8'e düşmektedir. Bu bulgular okul eğitiminin nüfus artış hızını azaltmada önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.

Ülkemizde genel okullaşma oranı % 80'i aştığı halde, bugün okumayanlar 12 milyonun üzerindedir. Bir başka deyişle, nüfusun yaklaşık dörtte biri okur-yazar değildir. Bu oran, kadınlar arasında daha yüksektir. Bu durum, ülkemizde kadınların mesleki vasıf kazanarak çalışma hayatında üretici görev almalarına engel olmaktadır. Oysa yapılan araştırmalarla, kentte kadınların ücretli bir işte çalışmaları doğum sayısını azaltan önemli bir etken olduğu tesbit edilmiştir.

BESLENME VE NÜFUS :

Dünya ortalaması itibarıyla gıda üretimi artışı yaklaşık % 3, nüfus artışı ise yaklaşık % 2 olduğu için, ilk bakışta beslenme bakımından ciddi bir sorun olmadığı sanılabilir.

Ancak, gıda üretimi artışının gelişmekte olan ülkelerde sadece % 0.2 olması, bu artışın gelişmiş ülkelere yaradığını göstermektedir. Ayrıca nüfus artış hızının da gelişmiş ülkelerde azami % 1, gelişmekte olan ülkelere ise yaklaşık % 3 olduğunu dikkate alırsak, gelişmiş ülkelerdeki insanların gittikçe daha iyi beslendikleri, buna karşılık gelişmekte olan ülkelere insanları ise vahim bir açlık tehlikesine doğru sürükledikleri ortaya çıkmaktadır. Nitekim, gelişmekte olan birçok ülkede zaman zaman görülen açlık felâketleri bu gözlemi doğrulamaktadır.

Ülkemizde geleneksel olarak tarım ağırlık taşıdığı için gıda üretiminde ciddi daralmalar pek görülmemiştir. Ayrıca, sosyal dokunun ve aile içi dayanışmanın da etkisiyle, bazı gelişmekte olan ülkelere görülen ağırlıkta açlık tehlikelerinden de şimdiye kadar uzak kalmıştır. Ancak son yıllarda nüfus artışının % 2.1, gıda üretim artışının ise % 1 civarında olması beslenme gücümüzde ciddi bir aşınmaya işaret etmektedir.

Bu aşınma böyle devam ederse, kendi kendini besleyen nadir ülkelerden biri olduğunu hep gururla ifade ettiğimiz Türkiye'de, şimdiye kadar aklımıza bile gelmeyen açlık tehlikelerinin ilerde kapımızı çalabileceğinden endişe etmek gerekir.

Nitekim, Cumhuriyetin ilk yıllarında vereme karşı verdiğimiz başarılı mücadele, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından bütün dünyaya örnek gösterilirken, şimdi ülkemizde verem vakalarının artmaya başlaması, milletimizin sağlıklı beslenme imkân

larının gittikçe daralmasının da bir sonucudur.

Bilimsel araştırmalarla, ülkemizde protein tüketimi eksikliği 3 ve daha az bireyli ailelerde % 7.4, 7 ve daha fazla bireyli ailelerde ise % 11.9 olarak tesbit edilmiştir.

Ayrıca son yıllarda gıda maddelerinde gözlenen hızlı fiyat artışlarına karşılık, işçi ücretlerinin reel anlamda hızla düşmesi, işçi ailelerinin zarteri sınırlı olan beslenme imkânlarını daha da azaltmıştır. Nitekim, bir araştırmada, 2 çocuklu bir işçi ailesinde 1984 yılında ortalama ücretin bütünüyle beslenme ihtiyacının ancak % 82.3 ünün, asgari ücretin bütünüyle de ancak % 44.5 inin karşılanabildiği gösterilmiştir. Gerçekte ise, ücretin bir kısmının konut, giyim, eğitim, ulaşım vs. gibi diğer ihtiyaçlara da harcadığı düşünülürse, beslenmeye ayrılan reel payın çok daha az olduğu ve dolayısıyla işçi ailelerinin gerçek beslenme düzeyinin daha da düşük olduğu anlaşılar. Bu durum, hem Türkiye genelinde, hem de Türk işçileri için beslenme konusunda ciddi bir sorun haline geldiğini göstermektedir.

SAĞLIK HİZMETLERİ VE NÜFUS :

Sağlık alanında yapılan harcamalar (yatırım ve gelişme carileri olarak) insan kaynağına yönelik harcamaların en önemlilerinden biridir. Birinci plân döneminde sağlık yatırımları toplam yatırımların % 2'si dolayında iken, bu oran son yıllarda % 1'in altına düşmüştür. Bu alanda sağlanan bazı gelişmelere rağmen hizmetin dağılımı ve niteliği bakımından istenen düzeyin gerisinde kalmıştır.

Temelde koruyucu hekimliğin yaygınlaştırılmamış olması ana ve çocuk sağlığını olumsuz yönde etkileyen önemli bir unsurdur. Bebek ölümlerinin yüksek olduğu ülkemizde yapılan araştırmalarda, ölen bebeklerin ancak % 20.6 sının hekim kontrolünden geçtiği görülmüştür. Sağlık hizmetlerinin nitelikli bir şekilde herkese yaygınlaştırılmamasında, başka etkenlerin yanı sıra, hızlı nüfus artışının da etkisi vardır.

NÜFUS KONUSUNUN PRATİKTEKİ BİR PARÇASI : AİLE PLANLAMASI

Hızlı nüfus artışının olumsuz etkilerini incelerken, bu konuda izlenecek

sağlıklı politikaların hayata geçirilmesinde önemli çalışmalardan «Aile Plânlaması» konusuna da yer vermek gerekir.

Kişilerin doğurganlıkları ile ilgili kararları kendilerinin vermeleri temel insan hakları arasında sayılmıştır (Birleşmiş Milletler 1974 Bucharest Konferansı). Aile plânlaması, kişilerin ve toplumun yaşam düzeyini yükseltmek için, kalkınma plânlarının vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmiştir (Birleşmiş Milletler 1981 Jakarta Konferansı). 1982 tarihli Anayasamızın 41. maddesinde de aile plânlaması eğitimi ve uygulaması devletin asli görevlerinden sayılmıştır.

Birleşmiş Milletlere bağlı Dünya Sağlık Örgütü (WHO) aile plânlaması hizmetlerini şu şekilde tasnif etmektedir :

1 — İstenmeyen gebeliklerin önlenmesi,

2 — Çocuk sahibi olmak isteyip olamayanlara yol gösterilmesi

3 — Riskli gebeliklerin önlenmesi (doğum aralarının açılması ,aşırı doğum sayısının önlenmesi ve uygun yaşta doğum yapılması) için :

a) Çiftlerin eğitimi

b) Gerekli klinik hizmetlerin yaygın biçimde sunulması.

Gelişmekte olan ülkelerde yapılan araştırmalarda, yalnızca riskli gebeliklerin önlenmesiyle bile ana ve bebek ölümlerinin yarıya indirilebileceği tesbit edilmiştir. Temel sağlık hizmetleri bütünlüğü içinde çocuk sağlığı açısından doğan bebeklerin aşılanması kadar, doğumlar arasında yeterli süre bırakmak bilincinin yaygınlaştırılması da önem taşımaktadır.

Aile plânlamasının, çocuk sayısının zorla sınırlanması demek olmadığı, aile büyüklüğüne serbestçe karar verme hak ve özgürlüğünün aileye bağlı olduğu da mutlaka bilinmelidir. Nitekim, nüfus politikası olarak nüfus artışını benimseyen ülkelerde bile, aile plânlaması bir sağlık hizmeti halinde sunulmaktadır.

Birçok ülkede olduğu gibi, ülkemizde de, aile plânlaması için ailelerin ihtiyaç ve taleplerinin mevcut hizmetlerle karşılanamaması söz konusudur. Yani sunulan hizmet, ailelerin ihtiyacına yetmemektedir. İstenmeyen gebelikler olgusu gerçeği yansıtan bir örnektir. Her yıl gebelikten korunamamış yüzbinlerce kadın son çareyi

düşük yapmakta aramaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalarda, kadınların % 38 inin son gebeliklerini istenmeyen çocuk sayısı ailelerce ortalama 3 iken, sahip olunan çocuk sayısının ortalama 5 olduğu, 3 çocuğu olanlarını yaklaşık dörtte üçünün başka çocuk istemediği tesbit edilmiştir.

Ülkemizde aile plânlamasına yaygın bir talep olduğu bilindiği gibi, bu ihtiyacın giderek arttığı da yapılan araştırmalarla görülmüştür. Ailelerde gebelikten korunma oranı 1968 % 32 iken, 1978 de % 50 ye çıkmıştır. Etkin bir aile plânlaması hizmeti verilip yalnızca istenmeyen gebelikler önlenbilseydi, nüfus artış hızımızın şimdi, % 2 nin de altında olacağı yine araştırmalarla hesaplanmıştır.

Ülkemizde zaman zaman aile plânlamasına dinî düşüncelerle itiraz edilmişse de, en büyük dinî otorite olan Diyanet İşleri Başkanlığının 19.12.1960 tarihinde Sağlık Bakanlığına verdiği acil mütalaada Aile Planlamasının İslâm dini açısından sakıncalı olmadığı ifade edilmiştir.

ÖNERİLER :

Nüfus ve nüfustaki değişimler ve bu konuda oluşturulacak politikalar ülkenin ekonomik - sosyal - kültürel politikalarından ayrı ele alınamaz. Aşırı nüfus artışının ortaya çıkardığı sorunların çözümünde hızlı ve dengeli bir iktisadi büyüme ve sosyal güvenlik politikalarının birlikte düşünülmesi gerekir.

Bu nedenle, konuya yaklaşırken, nüfus artış hızının azaltılması çalışmalarının yanı sıra, aşırı nüfusun ortaya çıkardığı sorunlara da ivedi çözüm getirilmesi de gözardı edilmemelidir.

Konu çok çeşitli kesimleri ilgilendirdiği ve bu alanda çok çeşitli resmi ve özel kurum ve kuruluşlar hizmet verdiği için, bu konularda esas olarak hangi mercinin sorumlu olduğu meselesi de önem kazanmaktadır. Hiç şüphe yok ki, Anayasamızın ilgili hükümlerinde de ışığında, bu konulara çözüm bulmakla asıl görevli olan mercî, devletin icra organı olan hükümettir. Ancak ülkemizin ve milletimizin ekonomik ve sosyal alandaki sorunlarını önemli bir biçimde etkilediği bu raporla özetlenen nüfus baskısı ve buna karşı oluşturulacak politikalar da TÜRK-İŞ Konfederasyonu da elbet-

teki görev üstlenmekten kaçınmamalıdır.

Yukarıda belirtilen görüşlerin ışığında mevcut sorunların çözüm yolları şunlardır :

1 — Ekonomik gelişmeye paralel olacak biçimde hızlı nüfus artışını sınırlayıcı ciddi bir nüfus politikası tesbit ve takip edilmelidir.

2 — Gelir dağılımındaki dengesizliği giderici uygun iktisadi ve mali politikalar tesbit ve takip edilmelidir. Bu amaçla ,serbest toplu pazarlık düzeninin bütün icaplarıyla ve müdahalesiz işlemesine özen gösterilmelidir.

3 — Tam istihdamı sağlamaya yönelik uygun politikalar tesbit ve takip edilmelidir. Bu amaçla, serbest toplu pazarlık düzeninin bütün icaplarıyla ve müdahalesiz işlemesine özen gösterilmelidir.

4 — Sosyal güvenlik yaygınlaştırılmalıdır. Bu amaçla, özellikle kırsal alanda daha etkin bir sosyal güvence gerçekleştirilmeli, kentte ise özellikle çalışan kadınların çocuklarının kreş sorunlarına ivedi çözüm getirilmelidir.

5 — Örgün ve yaygın eğitim hizmetleri artırılmalı, geliştirilmeli ve özellikle kadın nüfusa ulaştırılmasına özen gösterilmelidir.

6 — İnsangücü ve eğitim Plânlaması ciddiyetle ele alınarak sağlıklı bir şekilde yürütülmelidir.

7 — Ülke gerçeklerine uygun sağlıklı konut yapımı artırılmalıdır.

8 — Yeterli ve dengeli beslenmenin sağlanması için gıda fiyatlarını düşürücü ve gelir artırıcı politikalara öncelik verilmelidir.

9 — Aile plânlaması çalışmalarının sağlık hizmetleri içinde, mevcut bütün ihtiyacı karşılayacak şekilde uygulanmasına önem verilmeli, bu alanda hizmet verebilecek çeşitli kurum ve kuruluşların desteklenerek çalışmalarının koordine edilmesine özen gösterilmelidir.

10 — Bu genel politikalara ek olarak, TÜRK-İŞ ve bağlı sendikaları da kendi alanlarında bu politikalara hızlı nüfus artışının sınırlanması bakımından pratikte yardımcı olabilirler. Bu amaçla, halen yürütülmekte olan aile plânlaması çalışmalarını geliştirmek ve yeni programlarla hizmeti yaygınlaştırmak yönünde gayretler yoğunlaştırılmalıdır.

Bitmeyen tartışma:

O. NURİ TEKMAN

Türk-İş Sosyal Güvenlik Uzmanı

EMEKLİLİK YAŞI

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Doç. Dr. Mustafa KALEMLİ Sosyal Sigortalar Kurumu'nun 40 ncı Genel Kurulun açış konuşmasının bir yerinde;

«Bu gün ortalama hayat süresi 63'lere yükseldi, biz emeklilik yaşı 60 olsun demiyoruz. Bütün dünyanın kabul ettiği standartlardan yine de düşük olmak üzere, 5 inci Beş Yıllık Kalkınma Plânında öngörüldüğü gibi, kadınlar için 50, erkekler için 55 olsun diyoruz. Türk işçisi için, SSK için emeklilerin biraz daha fazla gelir elde edebilmelerini sağlamak için, bunu gerçekleştireceğiz.

İşte o zaman, Türkiye genç emekliler ülkesi olmaktan kurtulacaktır. İşçi emeklisi, dul ve yetimi daha yeterli gelir elde edebilecektir.» diyerek, sigortalıların yalnız yaşa bağlı olarak emekli olabilmelerinin getirileceğinden bahsetti.

Konu, zaman zaman gerek Başbakan, gerekse Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından gündeme getirilmekte ve verilen beyanlarla kamuoyu oluşturulmağa çalışıldığı görülmektedir.

Yaşlılık çağıının, yaş şartlarına bağlanması hususundaki gerçekler de, bir kısmının 5 yıllık plânda da belirtildiği üzere, şu noktalarda toplanmaktadır :

— Türkiye'de ortalama ömrün 63 yaşa ulaştığı,

— Batıda emeklilerin aylık alma süresinin 9-13 yıl olduğu, Türkiye'de ise bu sürenin 20 yıl olduğu,

— Batı ülkelerinde bir emekliye karşı 8-9 çalışan bulunduğu Türkiye'de ise, bir emekliye karşı 2-2,5 çalışan olduğu,

— Sosyal Güvenlik Kurumlarının halen kapitalizasyon finansman sistemi ile çalışması nedeniyle ayrılmaz gereken hukuki matematik karşılıkların yatırılmadığından, giderlerinin gelirlerinden farklı olmasının beklendiği,

Bu görüşlere katılmak kanımızca mümkün değildir; karşıt görüşümüzü şöyle açıklayabiliriz :

— Ortalama ömür, «belli sayıda insanın meselâ bir neslin, belli bir devrede, meselâ bir yıl içinde doğan insanların yaşama süresinin ortalamasıdır.»

Ortalama ömrün 63 yaş olduğunun tesbiti, 63 yıldan daha uzun bir sürede, belli bir yıl içinde doğan insanların yaşama sürelerinin takibi sonucu tesbit edilebilir ki; ülkemizde böyle bir takip yapılmadığından, ortalama ömrün henüz 63'e ulaştığını tahmin etmiyoruz.

— Emeklilerin, ortalama ömür 63 yaş esasına göre

ortalama 20 yıl aylık aldıklarının kabulü halinde, ortalama emeklilik yaşının 43 olması gerekir. Oysa elimizde bulunan SSK. İstatistik Yıllığından son beş yılda yaşlılık aylığı bağlananların yaş ortalamasının 52 ila 50 yaş arasında değiştiğini görmekteyiz.

Kadınların 50, erkeklerin 55 yaşını doldurdıklarında emekli oldukları esas alınarak Sosyal Sigortalar Kurumundan 1984 yılında, emekli olanların durumunu değerlendirecek, emeklilik yaş ortalamasının kadınlarda 55,48 erkeklerde ise 59,62 toplam ortalama ise 58,89 olduğu sonucuna varılmaktadır.

Ülkemizde bir an için ortalama ömrün 63 olduğunu kabul edersek, bu durumda emekli için gelir ödeme süresi 4 yıl kadar olacaktır. Beşinci Beş Yıllık Plânda Batı Ülkelerinde bu sürenin 9-11 yıl olduğu kayıttır, bu sürede Batı Ülkelerinin çok altında kalmaktadır.

Aynı esaslara göre hesabi, 1984 yılı sonu itibarıyla yaşlılık aylığı alanlar için yaptığımızda kadınlarda yaş ortalamasının 61,21, erkeklerde 63,20 olduğunu, toplamda ise 62,85 olduğu görmekteyiz.

Buna göre 63 yaşına kadar emekli aylığı alındığı söylenebilir; ancak emekli olma yaş ortalaması 43 olmadığına göre, ortalama 20 yıl emekli aylığı alındığı veya emekli olma yaş ortalamasının 43 olduğu söylenemez.

— Batı ülkelerinde bir emekliye karşı 8-9 çalışan vardır, denilmekte oysa elimizde mevcut Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)nun 1984 yılı çalışma istatistiklerinden çıkardığımız sonuçlara göre bu oranın (61.430.000 nüfuslu) Federal Almanya'da bire 3, (54273.200 nüfuslu) Fransa'da bire 2,73 ve (7.551.800 nüfuslu) Avusturya'da bire 3,37 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar aktif nüfusun dışında kalan kadınlarda 60 yaşın, erkeklerde 65 yaşın üzerinde aktif olmayan nüfus esas alınarak yapılmıştır. Bu yaşların altında bulunan malûl aylığı alanlar ile dul ve yetimler hesaba katılmamıştır; elbette bunlarda hesaba katıldığında bir aylık alana, karşı aktif sayısı daha da düşük olacaktır.

Sosyal Sigortalarda aylık alanlara karşı, çalışanlar oranı, aktif 2.439.016 sigortalının tüm aylık alanlar toplamı 901.801'e bölünerek bulunan 2,7 olarak ifade edilmektedir. Bu tür yapılan bir hesap yanlıştır. Çünkü 901.801 sayısında 141.576 eş, 5.932 ana ve baba olmak üzere 152.425 aylık alan çocuklarda dahil olup, her bir çocuk ve ana veya baba için tam birer sigortalı aylığı aldığı kabul edilerek hesaba katılmaktadır.

Oysa bunlar sigortalıların hak sahipleridir. Kurum

İstatistiklerinde eş ve çocuklar sayısı tesbit edilirken bir aktif sigortalı için 3,17 çarpımı ile eş ve çocuk sayısı; 0,56 sayısı ile çarpımı sonucu da ana ve baba sayısı tesbit edilir. Bu ölçeklerle hareket ettiğimizde aylık alan eş ve çocuklar karşılığı 74.460 sigortalı, ana ve babalar içinde 3.707 sigortalı olarak hesap yapıldığından, bir emekliye karşı 3,59 çalışan bulunurki buda yukarıda bahsettiğimiz gibi Avrupa ülkeleri düzeyindedir.

Bahsettiğimiz ülkelerde maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortaları için alınan prim oranları da sırasıyla % 18, % 12,9 ve % 21,12 dir. Bir emekliye karşı, 8-9 çalışanı olan bir ülkede bu oranlarda yüksek prim alınmasına da gerek yoktur; çok daha düşük oranlar olması gerekir.

— Sosyal Güvenlik Kuruluşlarında, batının çoktan terk ettiği kapitalizasyon (birikim) sisteminin artık anlamı kalmamıştır; biran önce hesapların röpartisyon (repartition = dağıtım) sistemine dönüştürülmesi gerekir. Beşinci Beş Yıllık Planda T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur'un halen 1983 fiyatlarıyla 400 milyar civarında açığı olduğu belirtilmektedir; kapitalizasyon hesabına dayanan böyle sayısal bir açığın günümüzde artık anlamı kalmamıştır.

Röpartisyon sisteminin bir göstergesi olan nisbi maliyete bakıldığında SSK'da malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarında nisbi maliyetin 1984 yılında % 20,51 olduğu kayıtlı olup, buna karşın primin (maden işyerleri hariç) % 20 olduğu belirtilmektedir.

Maden işyerlerinin yeraltı işleri ile 2098 sayılı Kanunla eklenen Ek madde 1 de belirtilen işlerde çalışanların primleri % 22 olduğuna göre bunlarda hesaba katıldığında alınan prim oranının % 20 nin üzerinde olduğu da unutulmamalıdır.

Bu kadar sayısal açığı olan bu kuruluşların, TBMM, KIT Komisyonunca denetlenen hesapları sonucunda 1982 yılında,

T.C. Emekli Sandığı'nın	5.233.000.000 TL.
Bağ-Kur'un	24.739.000.000 TL.
Sosyal Sigortalar Kurumunun	159.328.000.000 TL.

gelir fazlası olduğu saptanmıştır.

Bu miktarların ilgili kurumların röpartisyon sistemine göre olağanüstü durumları karşılamak amacıyla ayrılmış fonları olarak düşünülebilir. Burada da, Sosyal Sigortalar Kurumunun bu kuruluşlar içinde en iyi durumda olduğu söylenebilir.

Ayrıca değerlendirme yapılırken en son üç yıl sayılarına bakılmalıdır.

Zira bunlardan büyük bir kısmı, 2422 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği dönemde olduğu gibi, 1984 yılında da, emeklilik yaşının kadınlarda 50, erkeklerde 55 yaşa çıkarılacağı ve Kıdem Tazminatı Fon tasarısının endişesi ile yaşlılık aylığı şartlarını yerine getirenlerin

bu haklarını kaybetmemek için yaşlılık aylığı talebinde bulunanlardır.

Bu endişelerin olmadığı yıllarda emeklilik talebinin azaldığı istatistiklerde görülmektedir. İşçi Emekli aylıkları, primler fiili ücretlerden kesilip, fiili ücretler esas alınarak bağlanmadığı için çalışırken alınan ücretlerden düşüktür; bu nedenle, aslında emeklilik tercih edilmeyecek niteliktedir.

SSK. İstatistiğinde 1984 yılı sonu itibarıyla yaşlılık aylığı alan 50 yaşın altında 16115 kadın, 55 yaşın altında da 219586 erkek sigortalı olmak üzere toplam 235.701 emekli olduğu görülmektedir. İşsizlerin 3,5 milyonu bulduğu bir dönemde emeklilik yoluyla 253.701 iş yaratılmıştır. Bunun yaş şartı ile önlenmesinin sosyal etkisi elbette çok büyük olacaktır. Bu nedenle, şayet bir sıkıntı varsa, bunun en kolay çözüm yolundan gidilerek, sosyal etkisi büyük olacak yaş şartına bağlamak yerine; diğer yollar üzerinde durmakta fayda vardır.

Aslında, 2422 Sayılı Kanun ile bazı önlemler alınmıştır. Örneğin 2422 sayılı kanunun ve 2564 sayılı kanun ile 1.4.1981 tarihinden sonra sigortalı olanların 18 yaştan önceki süreleri, yaşlılık aylığı bağlanmasında sigortalılık süresinden sayılmayacağı tedbiri getirilmiştir; bu hükmün uygulanmağa başladığı dönemlerde kadınlar 38, erkekler 43 yaşlarını doldurmadan emekli olamayacaklardır. Bunun yanında 2422 sayılı Kanun ile 5000 gün prime % 60 oranında aylık bağlanması 5000 günden fazla her 240 güne oranda % 1 artma, 5000 günden eksik her 240 gün için oranda % 1 azaltma tedbiri de finansman konusunda etkin olmaktadır.

Diğer yollar ise şöyle sıralanabilir.

— Yeni işyerleri yaratıp istihdamı artırarak aktif sigortalının artırılması yaratılmalı,

— Kaçak çalıştırılan sigortalıların, bir an önce sigortalı olmalarını sağlayacak tedbirler ve müeyyideler getirilmeli,

— Sigortalıların bir kısım kazançlarının primden çıkarılarak, düşük prim ödenmesini önleyici tedbirler alınmalı,

— Prime esas tavan kazanç açılmalı,

— Toplu Sözleşmelerin geç imzalanması sonucu ödenen farklardan ilgili aylar itibarıyla sigorta primlerinin alınması sağlanmalı,

— İsteğe bağlı sigortada, her yıl prime esas kazancı % 10 artırma yerine, tavan kazançta gelen artma oranında artış yapılması sağlanmalıdır.

Bunlar sağlanıncaya kadar, malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta kolları dışındaki sigorta kolları, genellikle gelir fazlası verdiklerine göre, işçi ve işveren toplam prim oranlarında bir artış göstermeden, birbirine kaydırma yapılarak bu özel dönem geçirilmelidir.

Yargıtay İlâmı

T.C.
YARGITAY

9. Hukuk Dairesi

Esas No : 1985/2154
Karar No : 1985/4167
Mahkemesi : İstanbul 1. İş Mahkemesi
Tarihi : 25.1.1985
No.su : 848-3
Davacı : Mehmet Şenol adına Avukat Kemal Keleşoğlu
Davalı : İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanlığı adına Avukat Sumru Aliyüz

Dava : Taraflar arasındaki ikramiye, yakacak parası ile sosyal haklar karşılığının ödenmesi davasının yapılan yargılaması sonunda ilamda yazılı nedenlerle gerçekleşen miktarın davalıdan alınarak davacıya verilmesine ilişkin hükmün süresi içinde duruşmalı olarak temyizden incelenmesi davalı avukatınca istenilmesi üzerine dosya incelenerek işin duruşmaya tabi olduğu anlaşılmış ve duruşma için 16.3.1985 salı günü tayin edilerek taraflara çağrı kağıdı gönderilmişti. Duruşma günü davalı adına Avukat Nebahat Sucu ile karşı taraf adına Avukat Kemal Keleşoğlu geldiler. Duruşmaya başlanarak hazır bulunan avukatların sözlü açıklamaları dinlendikten sonra duruşmaya son verilerek bırakılan günde dosya incelendi, gerçeği konuşulup düşünüldü :

YARGITAY KARARI

Türk Toplu İş Hukukunda toplu iş sözleşmesinden yararlanma toplu iş sözleşmesi ile işçi arasındaki bağıllık ilkesine dayanır. Bu bağıllık ilkesi ise toplu iş sözleşmesini yapan sendikaya üye olmakla gerçekleşir. Toplu İş Sözleşmesinden yararlanmak için temel ve genel ilkelere bağıllık kuralını oluşturan üyelik durumudur. Genel ve temel kuralın tek istisnası; 2822 Sayılı Yasanın 9 ve daha önceki 275 Sayılı Yasanın 7/son maddesinde düzenlenen dayanışma denilen bir aidatın ödenmesi suretiyle yararlanma biçimidir. Toplu İş Sözleşmesinin imzalanması sırasında taraf sendikaya üye olanların toplu iş sözleşmesinden yararlanmaları bağıllık ilkesinin

YASAL DÜZENLEME ÇERÇEVESİNDE, TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDEN YARARLANMA, TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ İLE İŞÇİ ARASINDAKİ BAĞLILIK İLKESİNE DAYANMAKTADIR. BU BAĞLILIK İLKESİ İSE, TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİ YAPAN SENDİKAYA ÜYE OLMAKLA GERÇEKLEŞMEKTEDİR. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDEN YARARLANMAK İÇİN TEMEL VE GENEL İLKE, BAĞLILIK KURALINI OLUŞTURAN ÜYELİK DURUMUDUR. BU GENEL VE TEMEL KURALIN TEK İSTİSNASI OLARAK YASADA DÜZENLENEN «DAYANIŞMA AIDATI» KARŞILIĞI YARARLANMA ESASLARI YARGITAY'CA AŞAĞIDAKİ GÖRÜŞE DAYANDIRILMIŞTIR :

doğal sonucudur. İmza tarihinden sonra üye olanların üyeliklerinin taraf işçi sendikasıncı işverene bildirildiği tarihten itibaren yararlanmaları yine aynı kuralın uygulanmasıdır. Bunun için üyelik koşulu az önce açıklanan şekilde düşünüldüğü takdirde üye olmayanların dayanışma aidatı ödemek suretiyle yararlandırılmalarında daha imtiyazlı ve avantajlı bir yol seçilmiş olur ki bu da temel kuralla bağdaştırılmaz. Ayrıca Kollektif İş Hukukunun yerleşmesi ve gelişmesi prensiplerine de ters düşer. Yasada ve toplu iş sözleşmesinde dayanışma aidatı ödemek suretiyle yararlanmada «Toplu İş Sözleşmesinden» söz edilmiştir. Bu deyimler bir toplu iş sözleşmesinin ortaya çıkmış olmasını gösteren ve açıklayan deyimlerdir. HGK.da kararlarında konuya aynı biçimde değerlendirerek kararlar oluşturmuştur. (HGK. 15.2.1985 gün, 1983/9-389 E. 1985/95 Karar.

Davacı ancak toplu iş sözleşmesi hukuken ortaya çıktığı 19.10.1984 tarihinden itibaren bu sözleşmedeki haklardan yararlanır. Bu tarihten sonra Toplu İş Sözleşmesi hakları ödenmemişse buna hükmetmek gerekir.

SONUÇ : Temyiz olunan kararın yukarıda gösterilen sebeble davalı yararına BOZULMASINA, davalı yararına takdir edilen 6500 lira duruşma avukatlık parasının karşı tarafa yükletilmesine ve peşin alınan temyiz harcının istek halinde iadesine, 16.4.1985 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Üye Üye Üye Üye
E. Çubukcu A. Berksun H. Özer S. Çetinelli A. Özkul

İşsizlikle Mücadele

Namık TAN

TÜRK-İŞ Araştırma Uzmanı

İşsizlik, Türkiye'nin gündeminde çözüm bekleyen en önemli konulardan biridir. İşsizlik oranının hızlı artan bir seyir göstermesi karşısında etkin ve kalıcı bir politikanın izlenmemesi sonucu, işsizlerin sayısı 4 milyona varmıştır.

Uygulanmakta olan ekonomik politikaların işsizliğe gereken önemi verdiğini söylemek mümkün değildir. Yatırımları kısıtlayan ve üretimi artırmayan bir ekonomik sistem içinde işsizlik artan bir eğilim göstermiştir.

Ülkemizde her yıl 500 bin kişi istihdam alanına dahil edilmektedir. Bu insanların büyük bir bölümü iş bulamamakta ve işsizler ordusuna dahil olmaktadır. 50 - 100 kişinin işe alınacağı bir sınıfa binlerce kişi katılırsa, işsizlik sorununun artık ertelenmeyeceği ortaya çıkmaktadır.

Devlet Bakanı Mustafa Tınaz TITİZ'in sorumluluğunda «İşsizlikle Mücadele»nin başlatıldığı ve bir seri tedbirin alındığı Konfederasyonumuza bildirilmiştir. Bu tedbirleri üç başlık halinde özetlemek gerekirse;

— İstihdam yaratmanın en kolay yolu beceri kazandırmaktır.

— Yerine getirilmeyen hizmetler kaynak kaybına sebep olmaktadır. Bunlar yapılırsa; hem istihdam sağlanır, hem de kaynak tasarrufu sağlanır.

— Kendi işini kurmak zor değildir. Kendi işini kurmak, mutlaka büyük yatırım yapmak değildir.

Konfederasyonumuz işsizlikle mücadelelerin başlatılmasını ve kuruluşlararası işbirliğinin sağlanmasını olumlu bir başlangıç olarak değerlendirmektedir.

Ancak, işsizlikle mücadele edilmesi amacıyla öngörülen yukarıdaki tedbirler, soruna etkin çözüm getirmekten uzak gözükmektedir. İşsizlik konusunun çözüme ulaştırılabilmesinde «ortak anlayış atmosferi» yaratılması, sorunun çözümü için öngörülen önlemlerde, özellikle hareket noktalarında birleştirilebilmesine de bağlıdır.

Ekonomik Kalkınma Plan ve Programlarının iki temel önceliği «fakirliğin ortadan kaldırılması» ve «iş imkanları yaratma» olmalıdır. Çoğu ülkede ve Yurdumuzda görüldüğü gibi, «sosyal devlet» anlayışını terkeden bir tercihle Devletin ekonomiyi yönlendirmekteki rolünü en aza indirip, sorunun çözümünü piyasa kurallarının serbest işleyişine terketmek işsizlikle mücadelede hiçbir olumlu sonuç vermemekte, sosyal adaletsizliği yaygınlaştırmaktadır. İktisaden güçlü durumda olanları koruyan, iktisaden güçsüz yığınları ise sorunları ile başbaşa bırakan; yapısal sıkıntıları ve bunlar karşısında yapısal önlemler alınması gereğini dışlayıp sorunların piyasa güçlerinin serbest işleyişle çözüleceğini savunan anlayış ile işsizlikle mücadelede başarı kazanılamadığı bilinmektedir.

Türkiye, özellikle son beş yılda yatırım yapamaz bir ülke durumuna gelmiştir. Bütçe içerisindeki yatırım payları giderek azalmaktadır.

Kredi mekanizmasının pahalı işlemesi, yatırımları caydıran bir başka etken olmuştur. 24 Ocak kararları ile yatırım yapmayı üstlenen özel sektör isteksiz davranmış ve adeta yatırımsız bir dönem yaşanmıştır.

Üretim artışının gerçekleşmemesi ve yatırımlardaki durgunluk sonucu işsizlikle birlikte enflasyon da giderek artmıştır.

Son beş yıllık uygulamalardan anlaşılmaktadır ki, üretim artışına ve yeni yatırımlara önem vermeyen ekonomik politikalarla kalıcı başarı elde etmenin mümkün olmadığı anlaşılmıştır.

Türkiye genç nüfus yapısına sahip bir ülkedir. 0-25 yaş grubunda 30 milyon kişi vardır. Bugün istihdam alanına katılan işsiz sayısı giderek artmaktadır. Buna karşın, istihdam, üretim, yatırım ve reel gelirlerin yükselmesine gereken önem verilmemektedir. Yatırımlar giderek kısılmakta ve başarıya ticari yolla gidilmesi hedeflenmektedir. Yatırımların canlanması ve iş imkanlarının yaratılması yabancı sermayeye bağlıdır.

Şu ortak noktada birleşmek gerekir. Türkiye'nin kalkınması ve işsizliğin azaltılması yatırımları yapmaktan geçer. Bütçe içerisindeki yatırım ödeneklerini arttırmadan ve yatırımları teşvik eden bir ortamı yaratmadan işsizlikle mücadelede kalıcı bir sonuç varmak mümkün değildir. İşsizlere güven veren bir ekonomik ortamın yaratılması, ancak yatırımları hızlandırmaktan geçer. Bu gerçek gözden uzak tutulduğu müddetce işsizlikle mücadele konusunda başarı elde etmek kolay olmayacaktır.

Şide : « Çalışma hayatının yeni sıkıntılara tahammülü yok »

ÇALIŞMA ve SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞININ 2821 ve 2822 SAYILI YASALARA İLİŞKİN DEĞİŞİKLİK ÖNERİSİNİ ELEŞTİREN TÜRK-İŞ GENEL SEKRETERİ, «SENDİKALAR SİYASAL İKTİDARIN GÜDÜMÜ ALTINA SOKULMAK İSTENİYOR» DEDİ.

2821 Sayılı Sendikalar, 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasalarında değişiklik yapılmasına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan tasarı büyük tepki uyandırdı.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri M. Sadık ŞİDE; tasarının, sendikaları siyasal iktidarın güdümüne sokmayı amaçladığını belirterek, «Çalışma hayatının yeni sıkıntılara tahammülü yok» dedi.

ŞİDE konuyla ilgili olarak şu açıklamayı yaptı :

«Ülkemizde çalışma barışı sadece işçinin fedakârlığı ile sürmektedir. Bu barışı zedeleyecek her türlü girişim Hükümetin belli bazı kuruluşlarınca ısrarla sürdürülmektedir.

2821 ve 2822 sayılı Yasaların uygulamada ortaya çıkan aksaklıkları, bazı boşluklar sonucu kanun koyucunun amacı dışında yapılan işlemleri bertaraf edebilmek için, TÜRK-İŞ olarak yasa değişikliği önerisi hazırlanmış ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına verilmiştir.

Bakanlık, uygulamanın içinde olan ve sıkıntıyı bizzat yaşayan Konfederasyonumuzun önerisini bir kenara itmiş, sendikaları dernekleştiren, siyasal iktidarların güdümüne sokan, mesleki fonksiyonlarını tamamen yok

eden, toplu sözleşme düzenini tam bir çıkmaza sokan tasarı hazırlamıştır.

Yeni sıkıntılar yaratacak bir tasarıyla ilgili olarak görüşler istenmiş, TÜRK-İŞ'de bu konudaki görüş ve tepkisini bildirmiştir. Çalışma hayatımızın yeni sıkıntılara tahammülü olmadığı vurgulanmıştır.»

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri ŞİDE; Sendikalar, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasalarıyla ilgili Bakanlık değişikliği önerisi üzerinde Konfederasyon görüşünün Bakanlığa iletilmesini hatırlattı ve şu açıklamayı yaptı;

«2822 Sayılı Yasanın 3 üncü maddesinde yapılmak istenen değişikliklerle «işyeri» tipi sözleşmeler yerine «işletme» tipi sözleşmeler getirilmek isteniyor. Bu, pazarlık hakkının kullanımını güçleştirme anlamındadır.

12. madde değişikliği ile Ocak ve Temmuz aylarında yayınlanan istatistiklerin gerçeği yansıtmaması halinde yargıya başvuru hakkı kısıtlanmaktadır.

22. Madde değişikliği ile Resmi Arbulucu atanması daha karmaşık hale getirilmiştir.

36. Madde değişikliği, grev oylaması sonucunu, yetki belgesinin hükümsüzlüğü haline dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

53. Madde değişikliği ise uluslararası çocuk ilkesinin ortadan kaldırılmasına yöneliktir.

2821 Sayılı Sendikalar Yasasına ilişkin değişiklik önerileri de belli bir amacı yansıtmaktadır.

14 üncü maddeye bir fıkra eklenmesi istenirken, Bakanlık, İş Mahkemelerinin de üstünde irade sahibi kılınmak, Sendika genel kurullarını iptal yetkisiyle donanmak istenmiştir. Bu suretle sendikalara tehdit ve baskı yapılabileceği hesaplanmıştır.

59. Madde değişikliği istemi, yeterli niteliği taşımayan kişinin seçilebilmek istemesi ya da seçilmesi halinde hürriyeti bağlayıcı ceza getirmektedir. Her fiilin karşılığı Ceza Kanunlarımızda vardır. Bakanlığın sendikacılarla bakış açısını göstermesi bakımından ilginç bir düzenlemedir.

Durup dururken, hiçbir gerekçesi olmayan düzenleme ile 60. madde değiştirilerek, işkolu sayısının 25'e indirilmesi düşünülmüştür. Uygulamada sorun olmayan hükümlerin gerekçesiz tahrir edilmek istenmesi Bakanlığın çalışma barışına ne kadar önem verdiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.»

ŞİDE, bu konudaki kaygı ve görüşlerinin, 29 Mayıs Çarşamba günü Cumhurbaşkanı, Başbakan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına iletiliğini de sözlerine ekledi.

İşini kur, işsizlikten kurtul

- «İŞSİZLİKLE MÜCADELE KOORDINASYON KURULU» YOĞUN BİR PROPAGANDA KAMPANYASIYLA İŞSİZLİĞE KARŞI MÜCADELEDE ÖNERİLER VERİYOR.

Hükümetin işsizlikle mücadele programı çerçevesinde kurulan «İşsizlikle Mücadele Koordinasyon Kurulu» yoğun bir propaganda kampanyası başlatıyor. Kampanyada, hükümetin işsizlikle mücadele programı ve önerileri tanıtılacak. Bu ilginç önerilerden birinde, «Niçin herkes bir kuruluşa girip çalışmak istiyor?» sorusu sorularak, «Oysa herkes kendi işini kurabilir» deniliyor.

Önerilerde, mevcut kuruluşlara ilave personel yerleştirmenin istihdam sağlamanın en kısa yollarından biri olduğuna yer verilerek, «Bu işe bu kuruluşları batırmanın, en kesin yoludur» deniliyor.

İşsizlikle mücadelenin bir tedbirler, paketi olduğu ifade edilen önerilerde, kendi işini kuracaklara sağlanması gereken kolaylıklar da yer alıyor. Bunlar şöyle :

- İş kurmaya engel bütün unsurlar kaldırılmalı, eldeki destekleri kamuoyunun bilgisine sunmalı ve halen çalışanlara sağlanan ekstra destekler, işsizliği önleyecek fonlara tahsis edilmelidir.

- Kendi işini kurmak isteyenlere paranın yanında «Çok yönlü destekler» verilmesi gereklidir. Bu proje önerme, fizibilite hazırlama ile mali, hukuki, eğitim, ithalat, ihracat, pazarlama gibi alanlarda bilgi ve hizmetin sağlanması demektir.

Mevcut kuruluşların sosyal güvenlik araçlarıyla donatıldıklarına değinen önerilerde, «Ülkemizde bir kuruluştaki çalışanlar sosyal güvenlik haklarından gittikçe artan ölçüde yararlanırken, işsiz kesim herhangi bir sosyal güvenlik hakkından mahrum bek-

lemektedir» görüşüne ağırlık veriliyor.

Türkiye'nin atıl kapasiteler ve yerine getirilmeyen hizmetler açısından bir cennet olduğu da vurgulanan önerilerde, «Atıl kapasite imkânı istihdama mutlaka çevrilmelidir» deniliyor. Önerilerde israfı ilişkin örnekler de veriliyor ve «Şoför ve yayalara tra-

fik eğitimi verilmediği için yıllık 10 milyar lira, damlayan musluklar tamir edilemediği için 160 milyon lira, kömüre karışmış taşlar ayıklanmadığı için 20 milyar lira ve hurda kâğıtlar yeterince değerlendirilemediği için 4 milyar lira maddi zarar içinde olduğumuz» da vurgulanıyor.

DOMSAN Grevi 24 Ocak 1985 tarihinde başlamıştı.

AĞAÇ-İŞ'in grevleri sürüyor

Ağaç-İş Sendikası tarafından, Ankara'daki Domsan Mobilya'da 24 Ocak'ta başlatılan grev, dördüncü ayını tamamlarken, İzmir'de Selolit İşyerinde 20 Şubat'tan beri uygulanan grev de üçüncü ayını doldurdu.

Devam etmekte olan her iki grev hakkında bir açıklamada bulunan Ağaç-İş sendikası Genel Sekreteri Metin Polat, şunları söyledi :

«— Ankara'da Domsan mobilya ile İzmir Selolit Lif Levha fabrikasında uygulamaya başladığımız grevler, normal olarak sürmektedir. 24 Ocak'tan bu yana grevde olduğumuz Domsan İşyerinde, şu anda 39 işçi grevde katılmaktadır. İşveren bize

18 işçinin işten çıkarılması kaydıyla sözleşmeyi imzalayacağını söyledi. Ancak biz sendika olarak hiçbir işçimizin işten atılmasına taraftar değiliz ve özellikle grev gözcülerinin eksi 20 derecede nöbet tuttıklarını unutmadık. İzmir Selolit Grevimiz de üçüncü ayını tamamladı. Grev uygulaması ile birlikte lokavt ilan eden işveren, bu kararını 15 Mayıs günü kaldırdığını sendikaya çektiği telgraf ile bildirdi. Bu grevimize 100 işçi katılmaktadır.»

Ağaç-İş sendikasının Ankara Domsan İşyerinde grev uygulaması sürerken, greve katılmayan 9 işçi ve 24 çıracık ile üretim sürüyor.

HÜKÜMET, OLAYLARIN BÜYÜMESİNE SEYİRCİ

● CUMHURBAŞKANINA SUNULAN DOSYANIN BİRER ÖRNEĞİ, BAŞBAKAN VE PARLAMENTODA TEMSİL EDİLEN SİYASİ PARTİLERİN BAŞKANLARINA VERİLDİ...

TÜRK-İŞ, Özal Hükümetinin birbucuk yıllık icraatı sonrası, çalışma hayatı ve sendikal faaliyetle ilgili olarak yaptığı değerlendirmeyi Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e sundu.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri M. Sadık ŞİDE tarafından köşe verilen değerlendirme raporunda, Hükümetin, sorunların çözümü yolunda hiçbirşey yapmadığı ve büyümesine de seyirci kaldığı bildirildi.

Birer örneği Başbakan Turgut ÖZAL ile Parlamentoda temsil edilen siyasi partilerin başkanlarına verilen değerlendirme raporunun giriş bölümünde «Yurdumuzda işçiler; işçi - işveren ilişkileri, bireysel ve toplu iş hukuku ile sosyal güvenlik alanında son derece ciddi sorunlarla karşı karşıyadır» denildi ve alınması gereken önlemler konusunda her düzeydeki yetkiliye öneri götürüldüğü, uyarılarda bulunulduğu hatırlatıldı.

«TÜRK-İŞ'in uyarı ve haklı istekleri konusunda önlem almak mevkiinde olanlar, prensip olarak mutabakat beyan ettikleri konular dahil, bu tarihe kadar kayda değer hiçbir işlem yapmamışlar, sorunların büyümesine seyirci kalmışlardır» denilen raporda sorunlar 10 ana başlık halinde sıralandı.

TÜRK-İŞ'in kaygılarının arttığı belirtilen raporda sorunlar ve değerlendirme özetleri şöyle yer aldı:

— Çalışma hayatı ile ilgili Bakanlık hasmane tutum içindedir.

— Yüksek Hakem Kurulu, verilen talimatları yerine getiren bir kurul haline dönüşmüştür.

— Arabuluculuk müessesesinin işlevi kalmamıştır.

— Grev hakkı kullanılmamaktadır.

— Koordinasyon Kurulunun müdahalesi devam etmektedir.

— 2821 ve 2822 sayılı Yasalarda ycpılması öngörülen değişiklikler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından şimdiden istismar edilmektedir.

— İşçi sendikası yöneticisini işçi saymayan bir anlayışla sendika yöneticileri üzerinde baskı kurabilmeyi gayreti içinde bulunmaktadır.

— İşçi çıkarma yasağının kalkması sonrasında, ekonomik ihtiyaç dikate alınmadan tam bir serbesti içinde işverenler işçi çıkarmaktadır. «Haklı sebep» ve «yargı denetimi» ilkeleri TÜRK-İŞ'in önerisine rağmen getirilmemiştir.

— Kıdem Tazminatı ve Fonu konusunda 50 yıl önce kazanılmış hakların

özü, tasarlanan düzenlemelerle ortadan kaldırılmak istenmektedir.

— İş kazası ve meslek hastalığı konusunda işyerlerinde denetim yapılmamaktadır.

— Asgari Ücret kavramının sosyal vasfına hiç önem verilmemekte, bu ücretin «Sefalet Ücreti» haline dönüşmesine seyirci olunmaktadır.

— KİT'lerde «Sözleşmeli Personel» istihdamına geçilmesi ile sendikal hareket ve işçi haklarının ortadan kaldırılması istenmektedir.

— SSK'nın 140 milyar liraya varan prim alacakları her geçen gün artmakta, tahsili yolunda hiçbir ciddi girişim yapılmamaktadır.

— SSK Sağlık tesislerini, mülkiyet hakkını düzenleyen Anayasa ve Yasa hükümlerine aykırı olarak devretme planları yapılmaktadır.

— SSK Mesken Kredisinin kaldırılması ile peşin para yatırma imkanı olmayan işçilerimizin mesken sahibi olmaları önlenmiştir.

— TÜRK-İŞ'in üç kez ayrı ayrı Hükümete ve TBMM Başkanlığına iktikal ettirdiği yasa değişiklik önerileri ile ilgili işlem yapılmamıştır.

TÜRK-İŞ'in değerlendirme raporu şöyle sona eriyor:

«Türkiye, tasdik ettiği çoğu uluslararası sözleşme hükümlerini ihlal eder duruma getirilmiştir.»

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU Aylık Eğitim ve Meslek Dergisi

TÜRKİYE İŞÇİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU
ADINA SAHİBİ:
ŞEVKET YILMAZ

Yazışmaları Müdürü
**HÜSEYİN
EKMEKÇİOĞLU**

ABONE: Yurtici (6 aylık 900 TL. — Yıllık 1800.— TL.) Yurtdışı (6 aylık 2000.— TL. Yıllık 4000 TL.) ★ Dizgi Baskı: Demircioğlu Matbaacılık, Telefon: 34 14 71 Türk-İş Pasajı Basın ve Halkla İlişkiler Bürosu ★ TÜRK-İŞ GENEL MERKEZİ ★ Basın Danışmanları: Burhan DODANLI - Erkin OKAY ★

MAYIS 1985 — SAYI 189

Müessese Müdürü:
Genel Teşkilatlandırma
Sekreteri
Orhan BALABAN

Yazışma Adresi:
Türk-İş — Ankara
Telefon: 33 38 24

DIŞ HABERLER

ICFTU ŞİLİ HÜKÜMETİYLE İLGİLİ ŞİKAYETLERİNİ YENİLEDİ

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) na gönderdiği son bir mesajla Şili Hükümetiyle ilgili şikayetlerini yeniledi. Şili Öğretmenler Sendikası Yöneticilerinden Manuel Guerrerero'nun 30 Mart 1985 tarihinde ölü olarak bulunması Şili'de Hükümete karşı şiddetli tepkilere yol açtı. Guerrerero'nun bir gün önce kaçırılarak işkenceye tabi tutulmuş olduğu ileri sürülüyor. Daha sonra yapılan araştırmalara dayanarak Guerrerero'nun CNI (Pinochet'in gizli polis teşkilatı) mensupları tarafından kaçırılmış olduğu iddia edildi.

Daha sonra Polis teşkilatının Öğretmenler sendikasını basarak sendikacının 5 yöneticisini de bilinmeyen bir yere götürdüğü bildirildi. Şili'de hükümeti protesto amacıyla yapılan gösterilerden hemen önce meydana gelen bu olaylar sırasında, Öğretmenler Sendikası yöneticilerinden başka tutuklanan sendikacılar da oldu. ILO'ya olaylarla ilgili geniş bilgi sunan ICFTU, Şili Hükümetiyle ilgili şikayetlerini yeniledi ve ILO'nun şikayetler üzerindeki çalışmasını tezelden bitirmesini istedi.

DANİMARKA HÜKÜMETİN TUTUMU HUZURSUZLUK YARATTI

Danimarka Parlamentosu çıkardığı özel bir yasa ile grevdeki 320.000 işçiyi işbaşı yapmağa zorladı. Danimarkadaki uygulamaya göre her işkolunda imzalanan sözleşmelerden ayrı olarak 4 yılda bir işçi ve işveren Konfederasyonları arasında temel bir sözleşme imzalanıyor. Bu temel sözleşme 4 yıl içinde yapılacak sözleşmelerde yer alacak asgari şartları belirliyor. Bu yıl müzakereye açılan temel sözleşmenin ücretler ve çalışmcı saatleri bölümünde ihtilaf çıkmış ve kendi işkollarındaki sözleşmeleri biten 320.000 işçi temel sözleşmedeki anlaşmazlık nedeniyle başlatılan greve katılmıştı. Danimarka Parla-

mentosu 80 muhalif oya karşı 86 oyla özel bir yasa çıkararak grevdeki işçileri işbaşı yapmak zorunda bıraktı. Tespit edilen ücret zamları ile haftalık çalışma saatleri detalep ediler düzeyin altında kaldı. Sözleşmesi biten işçiler yeni sözleşme döneminden itibaren haftada 39 saat çalışacaklar. Konuyla ilgili bir açıklama yapan Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonu (LO) Başkanı Christensen, hükümeti ağır bir dille suçladı. Danimarka'da 1920'lerden bu yana böyle bir durumun yaşanmamış olduğuna işaret eden Christensen, seçim yeluyula mevcut hükümetten kurtulana kadar Danimarka'daki her işyerinde huzursuzluğun devam edeceğini belirtti.

ICFTU, BULGARİSTAN HÜKÜMETİNDEN İNSAN HAKLARINA SAYGILI KALINMASINI İSTEDİ

12-13 Nisan 1985 tarihinde Washington'da Toplanan ICFTU Yönetim Kurulu, Türk-İş'in çağrısı üzerine Bulgaristan'daki olayları da değerlendirerek, Bulgaristan'daki Türklere yöneltilmiş zulüm ve baskının derhal sona erdirilmesi çağrısında bulundu. Yönetim Kurulu Kararı ile Bulgaristan Hükümetine bir mesaj gönderen ICFTU Genel Sekreteri Bulgaristan'daki Türklerin tüm haklarına saygılı kalınmasını istedi.

BREZİLYA'DA 16 SENDİKACI İÇİN GENEL AF İLAN EDİLDİ

BREZİLYA'da yeni Hükümet 1964-1984 dönemi içinde çeşitli tarihlerde tutuklanmış 16 sendikacı için genel af ilan etti. Genel af ile tutukluluk halleri sona eren sendikacılar temel siyasi ve sendikal haklarını kullanabilecek ve sendikalarındaki eski görevlerine dönebilecekler. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Genel Sekreteri, Brezilya Çalışma Bakanlığına gönderdiği bir telgraf-la, Uluslararası hür sendikacılık hareketinin af kararını memnunlukla kar-

şıladığını belirtti ve salıverilen sendikacılara iş bulabilmeleri için imkan tanınması gerektiğine işaret etti.

TUAC GENEL SEKRETERLİĞİNE JOHN EVANS SEÇİLDİ

Türk-İş'in de üye bulunduğu OECD Sendikal Danışma Komitesi (TUAC) Genel Sekreterliğine John Evans seçildi. John Evans TUAC'in geçtiğimiz ay içinde yapılan 74. Genel Kurulunda eski Genel Sekreter Kari Tapiola'nın yeniden aday olmaya çağını açıklaması üzerine Genel Sekreterlik görevine getirildi. John Evans, daha önce Avrupa Sendikacılık Enstitüsü Araştırma Müdürlüğü görevini yürütmekteydi.

ICFTU. BM GÜVENLİK KONSEYİNDEN GÜNEY AFRİKA'YA KARŞI MÜEYYİDE GETİRMESİNİ İSTEDİ.

Uygulamaya konulduğu iddia olunan reformlara rağmen Güney Afrika Hükümetinin ırk ayrımı politikasını değiştirmeden sürdürdüğü gözleniyor. Güney Afrika'daki beyaz yönetim ile siyahlar arasındaki çatışma, 25 yıl önceki Sharpeville katliamından sonra yeniden doruk noktasına ulaştı. Beyaz hükümetin ülkedeki siyahi çoğunluğa karşı uyguladığı baskıyı protesto amacıyla yapılan gösteriler sırasında polis göstericilere ateş açtı. Resmi açıklamalara göre 19, görgü tanıklarına göre 40 kişinin açılan ateş sonucu öldüğü bildiriliyor. Son 10 ay içinde polis tarafından 240 kişi öldürüldüğü ve binlerce siyahinin de yaralandığı bildirildi.

Siyahların oluşturduğu Güney Afrika Sendikacılık hareketinin 21 liderinin tutukluluk hali de devam ediyor. Güney Afrika'nın beyaz yönetimini Birleşmiş Milletler nezdinde bir kez daha kinayan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Güvenlik Konseyinden Güney Afrika'ya karşı tüm ülkelerin ekonomik ambargo uygulamalarını temin etmesini istedi.